

ΠΕΝΤΕ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΕΚ ΛΕΡΟΥ
ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΤΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ

Δίς ἀναλαβὼν ἵνα γράψω περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1714 μέχρι τοῦ 1830 μητροπολιτῶν τῆς θρακικῆς Ἡρακλείας ἀπέτυχον· καὶ τῆς διατριβῆς μου ἐκείνης τὸ δέκατον μόνον μέρος ἐξεδόθη διὰ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἐν τόμοις Γ' καὶ Η' καὶ Θ', δηλὰ γε δὴ ἡ ἀρχὴ· διότι ἀπὸ καιρῶν εἰς καιροὺς ὑπὸ φιλιστόρων ὁμογενῶν ἐγνωρίζοντο εἰς ἐμὲ νεώτεραί τινες εἰδήσεις ἢ τοι εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἡρακλείας, εἰ τὲ εἰς συγγενεῖς αὐτῶν ἢ συμπολίτας ἀναφερόμεναι· ὥστε ἵνα ἐπαναλαμβάνω τὸ παλαιῶν «οὐπω καιρὸς». Σήμερον ὁφείλω ἵνα εἶπω, μετὰ τοῦ ἐκ Μιλήτου φιλοσόφου (κατ' ἀντίστροφον ἐκδοχὴν)· «Οὐκέτι καιρὸς ἀναβολῆς· εὐτυχῶς δὲ τὰ «Θρακικὰ» ἀποδεικνύονται τὸ διὰ τὴν διατριβὴν ταύτην καταλληλότερον μέσον, διαδίδοντα αὐτὴν εἰς τοὺς ἐκ Θράκης καὶ τοὺς ἐκ Λέρου τῶν νοτίων Σποράδων τὴν καταγωγὴν ἔλκοντας Ἕλληνας.

Οἱ πέντε μητροπολίται τῆς Ἡρακλείας, οἱ γεννηθέντες ἐν τῇ νήσῳ Λέρω, Γεννάδιος, Γεράσιμος, Μεθόδιος, Μελέτιος, Ἰγνάτιος, ἀπετέλεσαν ἓνα συγγενικὸν δεσμὸν ἰσχυρὸν, ἀλλὰ καὶ σχολὴν, οὕτως εἶπεῖν, ἀναδείξαν καὶ μορφώσαν, χωρὶς διδασκαλίας ποιμαντικῆς θεολογίας, διευθυντὰς τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς τοῦ ἔθνους ἡμῶν ζωῆς ἀξίους μνείας, διότι καὶ τοῦ καθήκοντος συνείδησιν εἶχον, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῦ χρῆσθαι τοῖς κληροῖς καὶ τοῖς προσώποις. Εἰς τὴν ἀφήγησιν τοῦ βίου τῶν ἀνδρῶν τούτων περιλαμβάνεται καὶ μνεῖα λογίων ἑλλήνων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, οἵτινες ἔτυχον ἀδελφικῆς στοργῆς καὶ προστασίας τῶν πέντε τούτων λεγίων ἀρχιερέων.

Ἀρχαιότερον γινώσκωμεν τὸν ΓΕΝΝΑΔΙΟΝ. Πότε ἐγεννήθη, ἄγνωστον, πιθανῶς ὄχι πρὸ τοῦ 1660. Γράμματα ἐγίνωσκεν ἀρκετὰ βεβαίως, ὥστε ἵνα θεωρῇται «λογιώτατος». Τοιοῦτον χαρακτηρίζει τὸ κανονικὸν ὑπόμνημα τῶν ψήφων, εἴτ' οὖν τὸ πρακτικὸν τῆς ἐν τῷ ναῷ γενομένης ἐκλογῆς· ἥτο δὲ πρὸ τῆς χειροτονίας, καὶ κατὰ τὰς ψήφους, ὄχι διάκονος, ἀλλὰ πρεσβύτερος· ἐψηφίσθη δὲ τὸ πρῶτον μητροπολίτης Χίου, τῇ 31 μαΐου 1696,

M.I. Γεννάδιος:

«Θράκη»
τ.Ε'. 1934

παραιτησαμένου τὴν Χίον τοῦ πρὸ αὐτοῦ Γρηγορίου. Μετὰ δεκαοκτὼ ἐτῶν ἱερατείαν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, προεβιβάσθη, καθὼς μέχρι σήμερον λέγομεν, εἰς τὴν ἐπιζήτητον αἰέποτε μητρόπολιν Ἡρακλείας, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺν χρόνον διώκησε τὴν ἐπαρχίαν αὐτήν· ψηφισθεὶς Ἡρακλείας τῇ 25 φεβρουαρίου 1714, ἀπεβίωσεν ἐν Τυρολλόῃ, τῆς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκοπῆς (ἐν Τζορουλῷ κατὰ βυζαντινοὺς) τῇ 19 ὁκτωβρίου 1718. Εἰς ἐπιστολὴν τινα ἀπὸ 1 νοεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας Γ' πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθον γράφων, ἐν τῇ ὧς προσθέτει· «Ἐπλήρωσεν καὶ ὁ Ἡρακλείας Γεννάδιος τὸ κοινὸν χρέος, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔγινεν ὁ Φιλιππουπόλεως, καὶ τὸν ἀρχιδιάκονόν μας ἐκάμαμεν Φιλιππουπόλεως· καὶ εὐχίσου τον».*

Τῆς παιδείας τοῦ Γενναδίου σύγχρονον ἔχομεν μαρτυρίαν τὸν Δημήτριον Προκοπίου (παρὰ Φοβρικήν ἐν «Ἑλληνικῇ Βιβλιοθήκῃ») γράφοντα, ὅτι ἦν ὁ Γεννάδιος ἀνὴρ θεοσεβῆς, χρηστὸς, διακριθεὶς διὰ χριστιανικὴν πολιτείαν, γνώστης τῶν θείων Γραφῶν, δὴ καὶ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν, αὐτὰ δὲ γράφει καὶ Βεντότης καὶ οἷος δὴ ποτε Λεκυήνος. Ἀνὴρ δ' εὐπαίδευτος ὢν ἐμερίμνησε πιθανῶς καὶ συστάσεως ἐν τῇ πατρίδι Λέρῳ σχολῆς καὶ τῶν κοινῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐλληνικῶν. Ἐν ἀγιορειτικῷ χειρογράφῳ 186 τῆς ὥσσεικῆς μονῆς σημειοῦται· «1714, νοεμβρίου 11 Ἀρεξίνα ἀνεψία τοῦ Γενναδίου (Ἡρακλεῖας ὁπλὰ δὴ) ἐγέννησεν υἱὸν Μανώλην· ἔγραψε δὲ Δημήτριός τις «ἐκ νήσου Λέρου»· αὐτὸς εἶχεν ἀδελφὸν Ἰωάννην, ὅστις τῇ 25 ἀπριλίου 1715 «ἤρξατο νὰ διδάσκηται τὰ τῶν ἐλλήνων».

Ἐν τῇ πατριαρχικῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἀλληλογραφίᾳ σώζονται δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Γενναδίου πρὸς τὸν τῆς Ἀγίας Πόλεως πατριάρχην Χρῦσανθον, ἡ μὲν ἐξ Ἡρακλείας, ὡς φρονῶ, ἡ δὲ δευτέρα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ταύτας δὲ καθὼς μνημεῖα τῆς παιδείας, ἢ μᾶλλον τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, κρίνω καλὸν νὰ παραδῶμεν εἰς τὴν γνῶσιν τῶν περιέργων.

Α'

† Μακαριώτατε, ἀγιώτατε, καὶ σοφώτατε πατριάρχᾳ τῆς ἀγίας κλπ. . . δεξιάν ἀσπαζόμεθα.

† δέόμενοι τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ ἐν ὑγείᾳ διηνεκεῖ καὶ ἀδιασείστῳ εὐημερίᾳ ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον καὶ πατριαρχικὸν αὐτῆς θρόνον, εὐδαιμονοῦσάν τε καὶ μακροημερεύουσιν καὶ ἀνωτέραν πάσης

*) Τὰ πανομοιότυπα τῶν ὑπογραφῶν Ἱερεμίου πατριάρχου Νεοφύτου Ἀρτης, Καλλινίκου Φιλιπποπόλεως (εἶτα σιγμαίου πατριάρχου), Παΐσιου Νικημηδείας, Ἰγνατίου, Μελετίου, Μεθοδίου καὶ Γενναδίου τῶν Ἡρακλείας, καὶ Γαβριὴλ διδασκάλου βλ. ἐν ἰδίαις σελίσιν.

προσβολῆς ἐναντίας. Σεβάσμιον γράμμα τῆς ὑμετέρας μακαριότητος προσηκόντως ἐδεξάμεθα, καὶ δι' αὐτοῦ γνόντες τὴν ἐφετὴν ἡμῖν ὑγίαν της λῆαν ἐχάρημεν. Τὸ αἷτιον, ὅπου πρὸ πολλοῦ δὲν ἐγράψαμεν, οὔτε ἀπεδώκαμεν τὴν ὀφειλομένην αὐτῇ προσκύνησιν, πρότερον μὲν ἦτον ἢ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἀποδημία, εἰς τὴν ὁποίαν διατρίβοντες ἀγνοοῦσαμεν τὰ κατὰ τὴν ὑμετέραν μακαριότητα, τάχα ποῦ νὰ εὐρίσκεται· μετὰ δὲ ταῦτα, ἐλθόντες εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἠκούομεν ποτὲ μὲν ὅτι ἦτον διὰ νὰ ἔλθῃ ἐνταῦθα, ποτὲ δὲ ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποδημήσῃ εἰς Βλαχίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἀμφιβάλλοντες ἀνεβάλλομεν τὴν γραφὴν. Τώρα δὲ, ἐπειδὴ καὶ τὴν βεβαίαν διατριβὴν της ἐπληροφορήθημεν, μάλιστα δὲ καὶ καιροῦ ἐπιτηδεῖον λαβόμενοι, μὲ τὸν εἰς τὰ αὐτόθι ἤδη ἐρχομὸν τοῦ ἐντιμοτάτου ἄρχοντος κυρίτζη Ζαχαρίου, τοῦ κοινοῦ φίλου, δὲν ἐλείψαμεν ἀπὸ τὸ νὰ προσφέρωμεν τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι τὴν ὀφειλομένην ἐκ μέρους ἡμῶν μετ' εὐλαβείας προσκύνησιν, παρακαλοῦντες νὰ μᾶς ἔχῃ καὶ ἡ ὑμετέρα μακαριότης εἰς τὴν πατρικὴν της ἀγάπην καὶ περιθαλψιν, καθὼς ἐλπίζομεν νὰ γνωρίξῃ βεβαίως καὶ τὴν ἐδικὴν μας εὐλαβητικὴν διάθεσιν καὶ θερμὴν ἀγάπην, ὅπου πρὸς αὐτὴν σώζομεν. Ὡς μᾶς προστάζει δὲ καὶ μὲ πατρικὸν θάρρος εἰς ὅσα μᾶς γνωρίζει δυναμένους ὑπηρετῆσαι αὐτῇ, διὰ νὰ μᾶς χαροποιῇ περισσώτερον διὰ τῶν τιμίων της προσταγμάτων· ἥς τὰ ἔτη εἶψαν θεοθεν τέλει καὶ πανευδαιμονέστατα, ἀλλὰ καὶ αἱ θεοπειθεῖς εὐχαὶ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος εἶψαν μεθ' ἡμῶν ἐν βίῳ παντί.

ἀψις, Γανουαρίου κ'

† ὁ κατὰ πάντα εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τῆς ὑμετέρας μακαριότητος

Ἑρακλείας καὶ Ῥαιδεστοῦ
ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ἐν τῇ ᾧ προσθέτει εἰς 3 στίχους

Παρακαλῶ νὰ θεχθῇτε χάριν προσκυνήσεως ἐν κουτίον μὲ αὐγοτάραχον νὰ τὸ μεταχειριστῇτε μετ' ὑγείαν ταῖς ἐρχομέναις ἀγίαις ἡμέραις· διὰ νὰ μὴ δώσωμεν βάρος τοῦ κυρίτζη Ζαχαρίου, τὸ στέλλομεν μετ' ὁ χέρι τοῦ ἡγουμένου.

Β'

† Μακαριώτατε, ἀγώτατε, σοφώτατε, θεοπρόβλητε πατριάρχᾳ τῆς ἀγίας πόλεως κλπ. . . . δεξιὰν φιλοφρόνως ἀσπάζομεθα.

† δεόμενοι τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ νὰ τὴν περιφρουρῇ υἱαίνουσιν διηνεκῶς καὶ εὐημεροῦσαν μετὰ μακροβιότητος, ἐπὶ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ ἀποστολικοῦ αὐτῆς θρόνου, χαριζόμενος αὐτῇ πάντα τὰ ἐφετὰ καταθύμια.

Ἐπροφῆς, τιμίαν ἐπιστολήν τῆς σῆς μακαριότητος ἐλάβομεν, καὶ δι' αὐτῆς τὴν ἀγαθὴν ὑγίειαν τῆς μαθόντες ἐχάρημεν· μᾶς ἔγραψε δὲ εἰς τὸ γράμμα τῆς ὅτι στέλνει τὸν ἀρχιδιάκονόν τῆς εἰς Ῥαιδεστόν· καὶ ὅτι νὰ γράψωμεν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ τοὺς ἱερεῖς καὶ χριστιανούς νὰ τὸν περιποιηθῶν καὶ νὰ τὸν συντρέξουν εἰς τὰ χρειώδη, καὶ ἐπομένως ὅτι καὶ ἡ μακαριότητά τῆς μέλλει νὰ ἀποδημήσῃ εἰς τὰ ἐκεῖσε· ὅθεν καὶ, κατὰ τὴν προσταγὴν τῆς, ἐγράψαμεν εἰς Ῥαιδεστόν τὰ εἰκότα. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς μὲν ἐπροσμέναμεν νὰ τὴν ἀπολαύσωμεν ἐδῶ σωματικῶς, καὶ νὰ συνευφρανθῶμεν περισσότερον, ἐλυπήθημεν ὅτι κατὰ τὸ παρὸν τὴν ὑστερήθημεν· ἐχάρημεν δὲ πάλιν ὅτι ἡξιώθη τὸ ποιμνιὸν μας νὰ τὴν ἀπολαύσῃ, καὶ νὰ μεθέξῃ τῶν ἀγίων τῆς εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἐλευσομένας πανσέπτους ἡμέρας. Ὅθεν, παρακαλοῦμεν, ἐὰν εἶναι ὁρισμός τῆς, νὰ λάβῃ τὸν κόπον καὶ νὰ εὐλογήσῃ καὶ νὰ ἀγιάσῃ τοὺς χριστιανούς τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν ταύτης, ἐνεργήσας πάντα τὰ πατριαρχικά καὶ ἀρχιερατικά μὲ τὴν ἱερουργίαν τῆς λογικῆς καὶ ἀναιμάκτου θυσίας, καὶ θέλει ὁμολογοῦμεν τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι μεγάλας τὰς χάριτας περὶ τούτου μένοντες ἰκέται * εἰς Θεὸν διὰ τὴν μακροχρόνιον καὶ εὐδαιμονικὴν τῆς ὑγείαν καὶ στερέωσιν. Ὅστις καὶ νὰ μᾶς ἀξιῶσῃ νὰ τὴν ἀπολαύσωμεν αὐτῆς ὑγιαίνουσαν σωτηριωδῶς. Τὰ δὲ ἔτη τῆς ὑμετέρας μακαριότητος εἴησαν πλεῖστα καὶ πανευδαιμονέστατα ἥς καὶ αἱ ἁγίαι καὶ θεοπειθεῖς εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι εἴησαν μεθ' ἡμῶν.

αψιέ, δεκεμβρίου ιε' ·

† ὁ κατὰ πάντα εἰς τοὺς ὁρισμούς τῆς ὑμετέρας μακαριότητος

Ἡρακλείας καὶ Ῥαιδεστοῦ

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς
ὑπὸ τὴν ὑπογραφήν, ἰδίᾳ χειρὶ

Δὲν ἤθελα κάμει ἀλλέως, μακαριώτατε δέσποτα, ἀλλὰ ἤθελα ἔλθει βέβαια νὰ πληρώσω τὸ διπλοῦν χρῆός μου, ἦγουν νὰ προσκυνήσω τὴν μακαριότητά σας, τὸ ὅποῖον τὸ εἶχα μεγαλωτάτην χαρὰν, καὶ νὰ ἰδῶ καὶ τοὺς χριστιανούς μου, καὶ μήτε εἰς τὴν δοιμύτητα τοῦ χειμῶνος ἀπέβλεπα, ἀλλὰ δι' ἄλλας αἰτίας ἐμποδίστηκα, αἱ ὅποιαι δὲν λανθάνουν τὴν ὑμετέραν μακαριότητα καὶ διὰ ταῦτα παρακαλῶ νὰ εἶναι συγγνώμη.

* ἐν τῷ κειμένῳ ὀικέται· ἀλλὰ μόνον τρία ὀρθογραφικὰ παρατηροῦνται εἰς τὰς ἐπιστολάς σφάλματα.

Ἐν τῇ 4 σελίδι τῆς ἐπιστολῆς εὔρηται ἡ Ἔκδοσις

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τῆς παρούσης αὐτῆς ἐκδόσεως παραχωρεῖ τῷ μακαριωτάτῳ, ἀγιωτάτῳ, καὶ σοφωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς Ἀγίας Πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πόσης Παλαιστίνης κυρίῳ κυρίῳ Χρυσάνθῳ, τῷ κατὰ πάντα αὐτῇ σεβασμιωτάτῳ καὶ ἱκετικῶς προτρέπεται ὅπως ἐλθοῦσα ἡ αὐτοῦ μακαριότης ἐν τῇ μητροπόλει αὐτῆς Ῥαιδεστοῦ, ἔχῃ ἄδειαν ἀνεμποδίστως εὐλογῆσαι καὶ ἀγιαῶσαι τοὺς ἐκεῖσε χριστιανούς πατριαρχικῶς, καὶ ἐκτελέσῃ πάντα τὰ ἀρχιερατικά, τὴν τε ἱερὰν ἀναίμακτον θυσίαν, κατὰ τὰς ἐλευσομένας ἤδη πανσέπτους ἑορτὰς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, μετὰ πάσης τῆς κανονικῆς παρατηρήσεως, μηδενὸς ἀντειπεῖν ἔχοντος τῇ αὐτοῦ μακαριότητι. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν ἐδόθη τῇ αὐτοῦ μακαριότητι καὶ ἡ παροῦσα τῆς ἡμῆς ταπεινότητος ἔκδοσις, ἐν ἔτει ρψιέ, δεκεμβρίου ια'.

† ὁ Ἡρακλείας καὶ Ῥαιδεστοῦ Γεννάδιος

Εἰς τὰς οὕτω λεγομένας «ἐκδόσεις» ταύτας προστίθεται ἡ φράσις «δίχα τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως» διότι τὸ σύνθρονον ἀνήκει εἰς τὸν κανονικὸν τῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην. Εἰς τὴν πρὸς τὸν Χρυσάνθον ἔκδοσιν ὁ Γεννάδιος, ἐκ σεβασμοῦ βεβαίως, ἀπέφυγε τὴν ἐγγραφὴν τῆς τοιαύτης διατάξεως, ἀλλὰ καὶ ὁ Χρυσάνθος ἐγίνωσκεν, ὅτι οὐδὲν εἶχε δικαίωμα ἵνα σταθῇ εἰς τὸ σύνθρονον. Οὕτως ἐσέβοντο ἀλλήλους, τοῦλάχιστον πρὸς τὸ φαινόμενον, οἱ τότε κληρικοὶ *.

§

Ἀνεψιὸς τοῦ Γενναδίου Ἡρακλείας ἦν ὁ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, ὅστις ἐγεννήθη μετὰ τὸ 1675-80, διότι γινώσκομεν, ὅτι ἀπέθανε μετὰ τὴν παραίτησιν ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας, ὅτε ἦν ὑπὲρ τὸ ὀγδοηκοστόν· ἐπειδὴ δὲ συνώδευε τῷ θεῷ αὐτοῦ ἐν Χίῳ, καὶ πρότερον ἴσως ἐν Κωνσταντινίῳ, μετέσχε παιδεύσεώς τινος εἰς ταύτην ἢ εἰς ἐκείνην. Ἐν Χίῳ, παρὰ τῷ μητροπολίτῃ καὶ θεῷ ὑπηρετῶν, ἠγαπᾶτο ὑπὸ τῶν χριστιανῶν· τοῦτο βεβαίως Ζαχαρίας τις, ἴσως αὐτὸς, ὃν εἶδομεν ἀνωτέρω κατοικοῦντα ἐν Ῥαιδεστῷ. Γράφει αὐτὸς τῇ 2 μαρτίου 1714 πρὸς ἡγεμόνα τινὰ, Βλαχίας, ἢ Μολδαβίας, ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦ Ἑλλήνος τούτου προκρίτου μαρτυρεῖ περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ συ-

* βλ. Δημητρίου Προκοπίου τὴν γνωστὴν ἀπαρίθμησην τῶν λογίμων ἐλλήνων ἐν «Ἑλλήν. Βιβλιοθήκῃ» Φαβριίου, τόμῳ ΙΑ παλαιᾷ ἐκδόσεως καὶ Lequien ἐν «Ἀνατολῇ Χριστιανικῇ», καὶ Βεντότην, ἐν Προσθήκῃ Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Μελετίου Ἀθηνῶν (τ. Δ' σ. 68). Κ. Ν. Σάθα, Βιβλιοθήκης Μεσαιωνικῆς τ. Γ' σ. 490.

νέσεως τοῦ Γενναδίου, καὶ περὶ τῆς τιμῆς, ἣς ἀπήλαυε παρὰ τοῖς προκρίτοις τοῦ ἔθνους ἡμῶν ὁ Γεννάδιος αὐτὸς, μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὴν τότε στυγνότητα τῶν καιρῶν, ἣτις ἐστενοχώρει τοὺς ἀνωτέρους κυβερνήτας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Τάδε λοιπὸν ἔγραφεν ὁ Ζαχαρίας, ἀξία μελέτης

« Ἄς εἶναι εἰς εἴδησιν τῆς ἐκλαμπρότητός σου, ὅτι τὰ σκάνδαλα καὶ ἀνακατώματα, ὅπου ἕως τοῦ νῦν ἐσυνέβησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἦτον ἀπὸ δύο καλοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐρμηνεῖς τῆς Πόρτας, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ νὰ θέλουν νὰ κάμουν ἀλλαξοπατριαρχίαν, διὰ νὰ κάμουν τὰ θελήματά τους, ἐσκάλιζαν, καὶ ἔταξαν καὶ τοὺς μαλικιανέδες, ἀγκαλὰ ὁ κύρ Κυπριανὸς ἐπολέμησε κάμποσον καιρὸν νὰ τὸ ἀποφύγῃ, ὅμως δὲν ἠμπόρυσεν, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἔπαυαν ἐκεῖνοι οἱ καλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ νὰ σκαλίζουν καὶ νὰ τὰ ἀρτιοῦν. Καὶ ἐνὸςφ ἔξουσεν ὁ μακαρίτης Ἡρακλείας, ἐστέκονταν καλὰ καὶ ἀντιπάλειναν, ἀμὴ ἀφόντις ἀπέθανε καὶ ἐγένεν ὁ Χίου Ἡρακλείας, ὁ δὲ ἀνειμὸς τοῦ Χίου, τότε πλέον δὲν ὑπέφεραν, ἀλλὰ ἔκαμαν ὅ,τι ἠμπόρυσαν, καὶ ἐπῆραν μὲ τὸ μέσον τοῦ τευτερτάρη τὸν ἅγιον Ἡρακλείας καὶ τὸν ἔβαλαν εἰς τοῦ πασμπακιουλῆ νὰ σταθῇ δύο τρεῖς ἡμέρας, νὰ εὔρουν αὐτοὶ καιρὸν νὰ κάμουν τὰ θελήματά τους ὅμως ἦτον δύο τζάτες, ἡ μία ἀπὸ τὸν κύρ Κοσμᾶ, καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τοὺς δύο ἐρμηνεῖς· πλὴν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κύρ Κοσμᾶ ἐπῆγαιναν καθ' ἐκάστην εἰς τὸν ἅγιον Ἡρακλείας, ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται εἰς τοῦ πασμπακιουλῆ, καὶ τὸν ἐπαρκαλοῦσαν ἐπιπόνως νὰ στέρξῃ νὰ γένη πατριάρχης, διὰ νὰ κυβερνήσῃ καὶ τὸν κύρ Κοσμᾶ, ὅμως ὁ Ἡρακλείας δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ τὸ δεχθῇ σὲ τέτοιον καιρὸν, μάλιστα ὅπου ἔγινε καὶ αὐτὸς ὁ μαλικιανές· μόνον τοὺς ἔλεγεν ὅτι προκρίνω τὴν ζωὴν μου νὰ χάσω, παρὰ σὲ τέτοιαν κατάστασιν πατριάρχης νὰ γένω. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ ἐρμηνεῖς μὲ μερικὸς ἀρχιερεῖς ἐψήφιζαν νὰ κάμουν ἢ τὸν Κύριον *), ἢ τὸν Χαλκηδόνο, ἢ τὸν Ἀρτη, μὲ τὸ μέσον τοῦ τευτερτάρη, μάλιστα ἔδωκαν καὶ ἓνα ἀρχιεράριον διὰ τὸν Κύριλλον καὶ τὸ ἔσχιεν ὁ ἐπίτροπος. Ὅμως ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κύρ Κοσμᾶ ἐκατασκεύασαν τὴν δουλειά τους μὲ τὸ μέσον τοῦ κεχαγιά πλέον στοχαστικώτερον, καὶ τὸ σάββατον, εἰς κη' φεβρουαρίου** ἐπῆγεν ὁ κύρ Κοσμᾶς μὲ ἓνα ἀρχιεράριον εἰς τὸν ἐπίτροπον καὶ ζητώντας τὸ Πατριαρχεῖον καὶ υποσχόμενος νὰ δώσῃ καὶ τὸ μοῖρι, καὶ εὐθὺς τὸ ἐμπουγιούρτισε καὶ ἔλαβε τέλος ἡ ὑπόθεσις του. Τὴν ἴδιαν ἡμέραν ὅμως ἐπῆγαν καὶ οἱ ἐρμηνεῖς μὲ μερικὸς ἀρχιερεῖς διὰ νὰ κάμουν τὸν ἐδικὸν τους καὶ ἦσαν ἄλλον καμωμένον,

*) λάθος πρόδηλον, ἀντὶ Κυζίκου, ἢ Κυρῆλου· ἴσως ἐννοεῖ τὸν πρὸ μικροῦ γένόμενον πατριάρχην καὶ παυθέντα Κύριλλον, τὸν πρότερον μητροπολίτην Κυζίκου.

**) λάθος δεύτερον· τὸ σάββατον ἐκεῖνο ἦτον 27, ὅχι 28 φεβρουαρίου,

καὶ ἐγύρισαν ὡσάν χιῶτες. Ὅμως, ἂν ᾔθελεν ὁ κύρ Κυπριανός, καθὼς τὸν ἐσυμβούλευαν, νὰ πάγῃ προτιήτερα μὲ ἓνα ἀρχιερέα εἰς τὸν ἐπίτροπον νὰ ὑποσχεθῇ τοῦ μερίου τὰ ἄσπρα, καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν σύστασίν του, αὐτὸ δὲν ἐγίνονταν· οὔτε ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον εὐγενεν· ὁμοῦς αὐτὸς ἀμέλησε, καὶ διὰ τοῦτο ἔπαθεν αὐτὰ ὅπου ἔπαθεν. Καὶ σήμερον ὁμοῦς, ἐν ταῖς β' τοῦ μαρτίου θέλει νὰ πάγῃ ὁ κύρ Κοσμᾶς μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ φορέσῃ καβάδι. Τὸν δὲ ἅγιον Ἡρακλείας τὸν εἶχαν κρατημένον διὰ νὰ μὴν ἀποφύγῃ τὴν μετάθεσιν τοῦ κύρ Κοσμᾶ, ἐπειδὴ καὶ μὲ τὸ μέσον του θέλει νὰ γίνῃ· καὶ σήμερον λοιπὸν, φορένωντας ὁ πατριάρχης τὸ καβάδι, θέλει ἔλθῃ καὶ ὁ Ἡρακλείας μαζί, διὰ νὰ κάμουν καὶ τὴν μετάθεσιν τοῦ κύρ Κοσμᾶ. Ὅμως, ἐκλαμπρότατέ μου αὐθέντα, δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς περιγράψω τὴν πολλὴν προθυμίαν καὶ ἀγάπην ὅλων τῶν χριστιανῶν, καὶ μάλιστα τῶν χιῶτῶν διὰ τὸν ἅγιον Ἡρακλείας καὶ διὰ τὸν ἀνεψιόν του ἁγίου Χίου, ὁποῦ ἦσαν ὅλοι ἔτοιμοι νὰ πᾶν νὰ ῥίξουν ἀρχιερέα διὰ λόγου του καὶ νὰ τὸν εὐγάλουν ἀπὸ τοῦ μπασμακουλῆ. Ὅμως ὁ Ἡρακλείας τοὺς ἐπαρακαλοῦσε καὶ τοὺς ἐσυμπέρανε νὰ ἔχουν ὑπομονήν, καὶ κυβερνοῦνται τὰ πράγματα μὲ τὸ εἰρηνικὸν καλλήτερον· μάλιστα καὶ διὰ τὸν ἀνεψιόν του τὸν νῦν Χίου ἐστάθησαν ὅλοι οἱ χιῶται νταβατζίδες καὶ τὸν ἐζητήσαν ἐπιτόνως διὰ ἀρχιερέα τοὺς, λέγοντες πῶς ἡμεῖς καὶ τοὺς δύο τοὺς ἐξευρομένους χρόνους εἰς τὴν πατρίδα μας καλοὺς καὶ τιμίους καὶ θεοσεβεῖς, καὶ καθὼς εἴμεσθον εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν θεῖον του τόσου χρόνου, ὅπου ἀρχιεράτευεν εἰς τὴν πατρίδα μας, ἔτῃ καὶ ἀπὸ τὸν ἀνεψιόν του, καὶ αὐτὸν θέλομεν ἀρχιερέα μας· καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπεδίωξαν καὶ ἐκείνον, ὅπου ᾔθελεν νὰ κάμῃ οἱ ἐρμηνεῖς διὰ Χίου. Καὶ εὐχαριστία νὰ ἔχῃ ὁ Θεὸς, ὅπου ἐκυβερνήθηκαν τὰ πράγματα μὲ τοῦτον τὸν τρόπον, καὶ ἔγινεν καὶ ὁ κύρ Κοσμᾶς πατριάρχης καὶ ἡσύχασε καὶ ὁ Ἡρακλείας, καὶ κατησχύνθησαν καὶ οἱ ἐναντίοι, ὅπου ἐγύρευαν νὰ κάμουν τὰ θελήματά τοὺς. Καὶ ἔχομεν τώρα καὶ τοὺς δύο εἰς τὸ σπῆτα μας, ἡγουν τὸν Ἡρακλείας καὶ τὸν Χίου, φίλους μας ἀκριβούς».

Τὸ εὐμορφον τοῦτο γράμμα, ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Ζαχαρίου γεγραμμένον, οὐδεμίαν ἀνορθογραφίαν ἔχει· μαρτυρεῖ, ὅτι οἱ τότε πρόκριτοι τοῦ ἔθνους προῆλθον εἰς σκέψεις περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γενναδίου Ἡρακλείας, ὡς πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Μαρτυρεῖ περὶ τῆς εἰς τὸ καθεστὼς ἀφοσιώσεως τοῦ Γενναδίου, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας, ὅστις ἐλέγετο Ἀθανάσιος· ἀλλὰ μαρτυρεῖ καὶ περὶ τῆς ἀτάκτου πολιτείας τῶν δύο διερμηνέων, εἴτ' οὖν τοῦ μεγάλου διερμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, καὶ τοῦ διερμηνέως τοῦ στόλου. Οἱ ἄτακτοι καὶ ταραχοποιοὶ λοιπὸν ἦσαν ὁ τῆς Ὑ. Π. Ἰωάννης Μαυροκορδάτος, ἀντάξιός τοῦ ἐξ ἀπορῶντων, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐπηρεασμούς τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας, καὶ ὁ τοῦ στόλου

Κωνσταντίνος ὁ Βεντούρας, ὁ ἐκ Πάρου. Τοῦτον, παρακινήσει τοῦ Βλαχίας ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Μαυροκορδάτου, κατὰ τὸν Κομνηνὸν Ὑψηλάντην, ἐφόνευσεν ὁ μέγας βεζίρης Καμπακουλάκ Ἰμπραήμ πασάς, διοικήσας τὸ κράτος ἀπὸ 22 ἰανουαρίου μέχρι τῆς 11 Σεπτεμβρίου τοῦ 1731, δηλαδὴ μόνις ὀκτὼ μηνῶν *).

Ἀλλὰ τὰ γραφόμενα τοῦ Ζαχαρίου περὶ τῆς ἀγάπης τῶν Χίων πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Γενναδίου Γερασίμον διέψευσαν τὰ κατόπι λυπηρὰ γεγονότα, κατὰ τὸ πλεῖστον ὀφειλόμενα εἰς ἓνα χῖον, ἔχοντα ἐπιρροήν, ὡς φαίνεται, ἐν Χίφ μεγαλητέραν τῶν φίλων, ἢ γνωρίμων, τοῦ Ζαχαρίου. Ἀναχρονιστικῶς παρατίθεται τὸ πρὸς Χρύσανθον Ἱεροσολύμων ἀπὸ 30 αὐγούστου γράμμα τοῦ μεγάλου λογοθέτου Δημητρίου Ἰουλιανοῦ (Γουλιανοῦ). ἀφαιρουμένων τῶν εἰς τὴν ἱστορίαν ἡμῶν ἀχρήστων: «Διὰ τὸν Χίου . . . ἀκούω πῶς νὰ ἦτον ἀπὸ ἐπίσκοπος Κυδωνίας, ἕνα εὐειδὴς νέος, ὁ ὁποῖος προχθὲς ἐκίνησε καὶ ὑπάγει εἰς τὸ προσδιορισθὲν αὐτῷ ποιμνίσιν παρὰ τοῦ τευτερδάρ ἐφέντη, ὡς ἀν γνήσιος καὶ νόμιμος ἀρχιερεὺς». Ἐναντίος δὲ τοῦ Γερασίμου Χίου ἦλθεν εἰς Κωνσταντινοπολιν ὁ Κωνσταντίνος Μαυροκορδάτος, ὁ τότε διορισθεὶς ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου ἐν Χίφ, καὶ μετὰ τοῦ Χίου Δανιὴλ ἀπελθὼν εἰς τὴν γενέτειραν Χίον.

Ἡ χειροτονία τοῦ μητροπολίτου Χίου Γερασίμου ἐτελέσθη τῇ 27 Φεβρουαρίου 1714, ἀγνώστων ἐνεκα λόγων ἤτο σάββατον τῆς τρίτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν, δηλαδὴ παρῶν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ κατὰ μάϊον ἢ ἰούνιον· ἀλλ' οἱ μὴ θέλοντες αὐτὸν ἀνηνέχθησαν εἰς τὸν πατριάρχην Κοσμάν, ὅστις ἔγραψεν εἰς Χίον προτρέπων τοὺς ὀρθόδοξους, ὅπως ἀποδεχθῶσι τὸν ἤδη ἀναδεδειγμένον κανονικῶς ἀρχιερεῖα αὐτῶν ἐπιφορτίζων δὲ τὴν ὅλην τῆς διαστάσεως αἰτίαν εἰς τὸν ὁράτον βεελζεβούλ, ἐνῶ καὶ ὁρατοὶ ἦσαν καὶ γνωστοὶ οἱ ἀληθινοὶ τοιοῦτοι. πληροφορεῖ ἡμᾶς, ὅτι ἐναντίον τῆς χειροτονίας τοῦ Γερασίμου διέκειντο «οἱ δεποτάτοι» καὶ τινες τῶν «ἀρχόντων» τῆς Χίου, ζητοῦντες τὴν χειροτονίαν ἑτέρου μητροπολίτου «ὃν ἂν βουλώμεθα» — γράφει ὁ Κοσμάς — ἀποστείλας καὶ γράμμα προγενέστερον δηλαδὴ συμβουλευτικὸν πρὸς τοὺς διεστῶτας χίους: «καὶ γὰρ ἔγνωμεν καὶ ἐπληροφορήθημεν ἱκανῶς ὅτι ἡ σταλεῖσα ὑμῶν ἀναφορὰ οὐ προήλθε παρὰ τῆς κακίας ἢ ἀναξιότητος

*] Κομνηνοῦ-Ἀθ. Ὑψηλάντου. Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 331, 334. Δαπόντε κατάλογος ἐπισήμων ῥωμαίων παρὰ Σάθα, Μεσαιων. Βιβλ. Γ' σ. 500 Σταματιάδου Ἐπαμ. Βιογραφίαι μεγάλων διερμηνέων σ. 115. Ἦτο δὲ Κωνσταντίνος ὁ Βεντούρας υἱὸς Ἰωάννου, ὡσαύτως διερμηνέως τοῦ στόλου, δαπανήσαντος τῷ 1703 πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἁμβωνος τοῦ ἐν Φανσαρίφ πατριαρχικοῦ ναοῦ.

τοῦ κυρ Γερασίου, ἐπειδὴ μήτε εἵχετέ τι ὅλως παραστήσαι κατ' αὐτοῦ, ἢ προβαλεῖν κἂν σμικρότατον ἔγκλημα μῶμον καθαπτόμενον τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐλέγετε καὶ ἐγγράφως ὅτι οὐ θέλομεν ἀρχιερεῖς ἡμῶν τὸν κυρ Γεράσιμον· διατί δέ, ἐρωτώμενοι, ἀπεκρίνασθε οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐμένετε ἄφωνοι. Ὅθεν ἔγνωμεν καὶ ἡμεῖς προφανῶς ὅτι ἡ τοιαύτη ὑμῶν ἄδικος καὶ παράλογος ἀγωγή κατὰ τοῦ κυρ Γερασίου προήλθεν ἐπὶ πεισμονῆς καὶ πάθους τοῦ πρὸς ἀλλήλους». Μόνη ἡ πρὸς τοὺς χίους ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Κοσμᾶ, φέρουσα τίτλον ἐν τῷ κώδικι τοῦ Νικολάου Κριτίου «Συστατικὸν τοῦ κυρ Γερασίου, τοῦ ἤδη Ἡρακλείας, ἀρχιερατεύσαντος τὸ πρῶτον εἰς Χίον καὶ τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν μὴ στεργόντων ἀποδέξασθαι αὐτὸν» ἐσώθη, οὐ σημειοῦσα χρόνον γραφῆς, ἀλλ' ἀναφέρονσα τὸ κυριώτερον, ὅτι ἐρχομένου εἰς Χίον τοῦ Γερασίου, λαβόντος ἤδη καὶ τὸ σουλτανικὸν μπεράτι, δέον 'να τιμῶσι καὶ σέβωνται, καθὼς κανονικῶς καὶ νομίμως ἐκκληλεγμένον, καὶ «πρὸ τῆς ἡμετέρας πατριαρχείας».

Ἡ ἀνωρὰ κατάστασις αὕτη παρετάθη μέχρις ἰουλίου τοῦ ἔτους τούτου (1714), ὅτε ἐξεδόθη τὸ φερμάνι (μπεράτι) ὑπὲρ τοῦ νέου μητροπολίτου Χίου· καὶ τοῦτο μὲν φέρει χρόνον γραφῆς, ὁ τοῦ μουσμεθανικοῦ μηνὸς ρετζέπ, εἴτ' οὖν 4 ἰουλίου, διότι τοῦ ρετζέπ ἡ 1 συνέπεσε τῇ 30 ἰουνίου. Ἐμενεν ὁμοῦς ὁ Γεράσιμος ἐν Χίῳ, ἕως οὗ διαταγὰ τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ Γ', ἀπὸ 20 τοῦ μηνὸς τζεμαζί-οὐλ-ἄχρ, 21 μαΐου, (διότι τοῦ τζεμαζίλ-ἄχρ ἡ 1 συνέπεσε τῇ 2 μαΐου) διέταττε τὴν εἰς Κωνσταντῖνον ἐπάνοδον τοῦ Γερασίου, πρὸν Χίου, ὑπὸ συνοδίαν κλητῆρος τῆς Ὑψ. Πύλης.

Κατὰ τὸ χειρόγραφον 186 τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ὁμοσκηῆς μονῆς, ὁ ἐπίσκοπος Κυδωνίας (Χανίων) Δανιὴλ ἐξελέγη μητροπολίτης Χίου τῇ 1 ἰουλίου, ὁ δὲ πατριάρχης Κοσμᾶς ὑπέβαλεν ἀμέσως εἰς τὴν Ὑψ. Πύλιν τὴν προᾶξιν τῆς ἐκλογῆς, ζητῶν τὸ γενόμενον μπεράτι, καὶ ἀναγγέλλων τὰ αἷτια τῆς παύσεως τοῦ Γερασίου, ταῦτα δὲ ἐπανάλαβε τὸ σουλτανικὸν γράμμα· «ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ταύτης Γεράσιμος, τυγχάνων προηγουμένως οἰκονόμος τοῦ τέως μητροπολίτου Χίου Γενναδίου, ἠνώχλει καὶ ὑπέβαλεν εἰς πρόστιμον τοὺς πτωχοὺς ῥαγιάδες, καὶ ἐλάμβανεν ἐπὶ πλέον χοήματα διὰ τὴν τέλει γάμων καὶ λοιπῶν ἱεροπραξιῶν, ἤδη δὲ γενόμενος μητροπολίτης αὐτῶν ἐπανάλαβε τὰς προτέρας ἀδικίας του, ἐπισύρας οὕτω κατ' ἑαυτοῦ τὸ μῖσος ὅλων τῶν ῥαγιάδων, οἵτινες, μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὴν τυραννίαν αὐτοῦ, ἐξήγησαν τὴν παῦσίν του». Τὰ δύο περὶ Γερασίου σουλτανικὰ γράμματα ἐξεδόθησαν ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ φέροντι τίτλον «Τουρκικὰ ἔγγραφα ἀφορῶντα τὴν ἱστορίαν τῆς Χίου, κατὰ μετάφρασιν Χρήστου Β. Μαυροπούλου, διεκμηνέως παρὰ τῷ πρωτοδικεῖῳ Χίου· ἐξεδόθησαν δαπάνῃ τοῦ δήμου Χίου· 1920, ἐν Ἀθήναις» (εἰς σελίδας 338). Ἀκατάληπτον τὸ ἐν 3 σελίδι 3 στίχῳ γραφὲν, ὅτι ἐδόθη τὸ πρὸς τὸν Δανιὴλ φερμά-

νιον ἢ μπεράτιον τῇ 9 Σεπτεμβρίου 1708!! Παράδοξον δὲ καὶ ὅτι τῇ 21 Μαΐου 1714 ἀπεστέλλεται ὁ τσαούσης Ἀχμέτ εἰς Χίον ὅπως συνοδεύσῃ τὸν Γεράσιμον εἰς τὴν Κ)πολιν, καὶ παύεται μετὰ ἓνα μῆνα.

Σχολάζων ἐν Κπόλει, ἐδικαιώθη ἵνα ἀποδεχθῇ «Υποσχετικὸν γράμμα τοῦ Χίου Δανιὴλ εἰς τὸν πρὸ αὐτοῦ Γεράσιμον, εἰς ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τε, καὶ τοῦ θείου αὐτοῦ, ὅπου ἔμειναν ἐν τῇ Χίῳ». Τὸ ὑποσχετικόν, ἐν τῷ κώδικι τοῦ Κριτίου σωθὲν, ἔχει οὕτως

«† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς ἐνυπογράφου καὶ ἐμ-
μαρτύρου γράμματος δηλοποιεῖ ὅτι, ἐξισασθεῖσα καὶ συμβιβασθεῖσα εἰρη-
νικῶς μετὰ τοῦ [πρὸ] ἐμοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου πρώην Χίου κύρ
Γερασίμου, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ, καὶ
μέλλουσα ἤδη σὺν Θεῷ ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτῆς Χίον, ὑπόσχεται
τῇ αὐτοῦ πανιερότητι ὅτι, ἅμα τῷ φθᾶσαι ἐκεῖσε, πάντα τὰ εὗρισκόμενα ἐν
τῇ μητροπόλει πράγματα, ὅσα τε ἦσαν τοῦ πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου
μητροπολίτου Ἡρακλείας κύρ Γενναδίου, καὶ ὅσα τοῦ πρὸ αὐτῆς κύρ Γε-
ρασίμου, * αἶνα καὶ σώζονται διὰ καθαροῦ καταστίχου, ὡς ὄντα ἴδια κτή-
ματα αὐτῶν, καὶ οὐχὶ τῆς μητροπόλεως, εἴτε βιβλία, εἴτε ῥουχικά, εἴτε σε-
πέτια, εἴτε ἄλλα σκευὴ οἰκίας, ταῦτα πάντα παραδοῦναι σῶα καὶ ἀνελλιπῇ
τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῦ τοῖς ἐκεῖσε εὗρισκομένοις, εἰς οὓς ἂν διορίσῃται ἡ
πανιερότης αὐτοῦ, ἄνευ τοῦ κρατῆσαι σφετερίσασθαι, καὶ ιδιοποιηθῆναι
τὸ παράπαν τι τῶν πραγμάτων αὐτῶν, προσυποσχεθεῖσα οὐδέ τι τῶν ἀν-
θρώπων αὐτοῦ ἐνόχλησαι, ἢ ζημίαν τινὰ προξενῆσαι διὰ πάθος ἡντινασυν,
ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα πάντα καὶ κτήματα ἀμφοτέρων τῶν προχωρηματισάν-
των ἀρχιερέων ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ ἀκολόβωτα καὶ ἀκέραια παραδοῦναι τοῖς
ἀνθρώποις αὐτῶν, ἀνεπηρεάστως καὶ ἀνενοχλήτως. Ὅψεποτε δὲ ἀθετήσω
τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ συμφωνίαν μου ταύτην (γένομαι;) ὑπὸ παιδείαν ἐκκλη-
σιαστικὴν ἀποκριματίστως. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ὑποσχέ-
σεώς μου ταύτης ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἐπὶ βεβαιώσει τοῦ παναγιωτάτου
ἡμῶν ἀνθέντου καὶ δεσπότη τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου κύρ
Κοσμᾶ, καὶ μαρινρικαῖς ὑπογραφαῖς τῶν υπογραφομένων πανιερωτάτων
συναδέλφων μοι ἀγίων ἀρχιερέων, καὶ ἐπεδόθη τῷ πανιερωτάτῳ πρώην
Χίου κύρ Γερασίμῳ. αἰψὶδ', αὐγούστου ιδ'».

Τρίτον ἐν τῷ κώδικι τοῦ Κριτίου γράμμα, δηλωτικὸν τῶν τότε συνη-
θαιῶν, εἰς τὸν Γεράσιμον ἀναφερόμενον, ἔστι τοῦτο

* λάθος τοῦ γραφέως, ἀντὶ «καὶ τοῦ μετ' αὐτόν». Προστεθείσθωσαν καὶ αἱ λέ-
ξεις «ἐν Χίῳ».

«Υπόσχεσις Χίου Δανιὴλ πρὸς τὸν κύρ Γεράσιμον, παραιτηθέντα ἀπὸ τῆς Χίου

†Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς ἐνυπογράφου καὶ ἐμμαρτύρου γραμματος δῆλον ποιεῖ ὅτι, τοῦ πρὸ ἐμοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Χίου κύρ Γερασίμου ἰδιοθελῆ καὶ ἀβίαστον παραίτησιν ποιησαμένου τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ταύτης, ἐχειροτονήθη (ὦ!! ὦ!) μητροπολίτης τῆς αὐτῆς μητροπόλεως, μετατεθεῖσα ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς Κυδωνίας εἰς τὴν αὐτὴν μητρόπολιν Χίου, καὶ ἐπειδὴ ὅπερ ἔμελλον δοῦναι φιλότιμον τῷ Κοινῷ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν χειροτονουμένων ἀρχιερέων, ἐδεδώκει ὁ πρὸ ἐμοῦ κύρ Γεράσιμος, δηλονότι ἐπὶ μὲν χιλιάδας καὶ πεντακόσια γρόσια τῷ Κοινῷ τῆς τοῦ Χρ. Μ. Ἐκκλησίας, παρὰ ταῦτα δὲ τὸ ψαλτικὸν τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τὰ λοιπὰ ἔξοδα, τοῦ τε μπερατίου, καὶ εἰς τὰ ἄλλα χρειώδη τῶν χειροτονιῶν αὐτοῦ, συμποσούμενα τὰ πάντα εἰς γρόσια τὸν ἀριθμὸν δέκα χιλιάδας, τοῦτου χάριν, ἐν λόγῳ φιλοτίμου, ὅπερ ἔμελλον δοῦναι ὡς νέος ἀρχιερεὺς τῆς μητροπόλεως Χίου, ἀνεδεξάμην τὰ ἔξοδα ταῦτα τοῦ κύρ Γερασίμου, δηλονότι τὰς δέκα χιλιάδας τῶν γροσίων ὡς ἀληθὲς καὶ γνήσιον χρέος τῆς ἐπαρχίας μου, ὑποσχόμενος πληρῶσαι ταῦτα τοῖς χρεωφειλέταις μου εὐχαρίστως καὶ ἀπροφασίστως, μέχρι τῆς τελείας αὐτῶν ἐξοφλήσεως. Ὁ δὲ κύρ Γεράσιμος εἶη καὶ μένοι τοῦ λοιποῦ ἀκαταζήτητος καὶ ἀνενόχλητος, παρὰ παντὸς προσώπου περὶ τῶν προϋρῆθέντων δέκα χιλιάδων γροσίων, μὴ ἐνεχόμενος εἰς οὐδὲν τούτων, οὔτε ὀφείλων ἀπολογεῖσθαι οὐδὲν οὐδενὶ προσπαρασχεθεῖσα καὶ ἡ ἐμὴ ταπεινότης μὴ ἐνοχλήσειν αὐτῷ πώποτε, οὐδὲ κινήσαι ἀγωγὴν τινα κατ' αὐτοῦ περὶ τῶν δέκα χιλιάδων τούτων γροσίων καὶ ζητῆσαι ἀναλαβεῖν ταῦτα παρὰ τῆς αὐτοῦ πανιερότητος. Ταῦτα γὰρ ὡς χρέος ὄντα τῆς ἐπαρχίας μου ἀληθὲς καὶ γνήσιον ἀπεδεξάμην ἐν λόγῳ τῶν χειροτονικῶν μου, μείναντος τοῦ λοιποῦ τοῦ κύρ Γερασίμου ἀκαταζήτητου καὶ ἀνενοχλήτου παντελῶς παρὰ τῆς ἐμῆς ταπεινότητος περὶ τῶν δέκα χιλιάδων τούτων γροσίων, καὶ ἐξισασθέντων ἡμῶν πρὸς ἀλλήλους διὰ τελείας ἐξοφλήσεως, καὶ τουρκικώτερον εἰπεῖν γενόμενος «ἰμπρά ἰσχά ἁμεί νταβαντάν». Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ὑποσχέσεως καὶ συμφωνίας ἡμῶν ταύτης ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν τοῦ πρὸς ἀλλήλους συμβιβασμοῦ καὶ τελείας ἐξοφλήσεως γράμμα, ἐπὶ βεβαιώσει».

Βεβαίως ἐλλείπουν αἱ συνειθιζόμεναι τότε λέξεις. Μανθάνομεν δὲ, καὶ ὅτι μία χειροτονία ἀπῆται τότε 40000 χρυσῶν φράγκων.

Λοιπὸν ὁ Χίου Δανιὴλ, ἐξισασθεὶς, ἀνεχώρησεν ἐκ Κ)πόλεως εἰς Χίον, ἀφικόμενος ἐκεῖ τῇ 7 Σεπτεμβρίου, ἐνῷ ὁ Γεράσιμος τῇ 29 Ἰουνίου μόλις ἠναγκάσθη ἢ ἀναχωρήσῃ ἐκ Χίου, φαίνεται δ' ὅτι προηγουμένως ἔπεμψε

πρὸς τὸν πατριάρχην Κοσμὴν τὴν ἀπὸ τῆς Χίου παραίτησιν. Ἐμεινεν ὄχι πολὺν χρόνον ἐν τῇ Κ)πόλει σχολάζων ὁ Γεράσιμος, καὶ μετὰ τρία ἔτη ἀποκατεστάθη εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας, ὅπου ἀγνοοῦμεν ὁποίας ἀγαθὰς ἐπετέλεσε πράξεις· διότι σκοπὸν τοῦ ποιμαντικοῦ σταδίου αὐτοῦ ἔταξε τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας, ὥς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω. Νικαίας ὅμως ὢν μητροπολίτης ἠδύνατο ἵνα ἐπισκέπτηται συχνὰ τὸ Φανάριον, ὥς ἔπραττεν ὁ Ἡρακλείας, ὁ Νικομηδείας, καὶ οἱ ἐγγύτερον τοῦ Φαναρίου κατοικοῦντες, σχετικῶς πρὸς ἐκείνους, μητροπολίται Χαλκηδόνος καὶ Δέρκων καὶ λοιπὸν φαίνεται ἐν ἀγιοταφικῷ κώδικι (605) ἡ ὑπογραφή τοῦ Γερασίμου τοῦ Νικαίας εἰς συνοδικὰ τινα γράμματα τῷ 1717 καὶ τῷ 1723 εἰς τὴν «Ἐπιστολὴν τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν... τοῖς ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ αἰδεσιμωτάτοις ἀρχιεπισκόποις καὶ τῷ περὶ αὐτοῦ ἁγιωτάτῳ κλήρῳ» ταύτην ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ βιβλίον «Τὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως καὶ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν γράμματα περὶ τῆς συστάσεως τῆς ἁγιωτάτης Συνόδου. Ἐν Πιερρουπόλει, 1840» (σ. 12—48). Τοῦ δὲ πατριάρχου Ἱεροσολίμου Γ' ἀποφασίσαντος τὴν ἀνέγερσιν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, τὴν ἐπιστάσιαν τῆς οἰκοδομῆς καὶ τὴν διαχείρισιν ἀνεδέξαντο, συνοδικῇ διαγνώμῃ βεβαίως, οἱ μητροπολίται Νικομηδείας Παῖσιος, Χαλκηδόνος Παρθένιος, Προύσης Κύριλλος, Βάρνης Καλλίνικος, καὶ ὁ Γεράσιμος, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ δεξιοῦ κλίτους τοῦ ναοῦ ἐπιγραφή. Καὶ οἱ πέντε αὐτοὶ συνεκρότησαν εἰδὸς τι πεντανδρίας, συγκέλλων τοῦ Ἱεροσολίμου, χαρακτηριζόμενοι πολὺ ἀσθηρῶς ὑπὸ τοῦ Καλλινίκου μητροπολίτου Ἡρακλείας ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀρτης καὶ Ναυπάκτου Νεόφυτον τὸν κατὰ κόσμον Μαυρομμάτην· «Ἐζητήσαμεν τὴν ἄδειαν ἵνα ὑπάγωμεν εἰς τὴν Πόλιν διὰ τὰ θεραπευθῶμεν, ἀλλὰ δὲν μᾶς τὸ ἐσυγχώρησαν οἱ πατέρες (ἡ σύνοδος), ὄχι τόσον ὁ προεστὼς (ὁ πατριάρχης), ἀλλὰ ὁ Νικαίας καὶ ὁ Νικομηδείας· ἔχουν καὶ τὸν Χαλκηδόνος σὺν τῷ Βάρνης, καὶ μόνον αὐτοὶ δὲν τὸν ἀφίνουν. Ἀρτης καὶ Ἡρακλείας καὶ Μιτυλήνης νὰ μὴν ἀκούσωσι· παρῶνσία συνοδικῶς καυχῶνται λέγοντες, ἐνόσφ ζῶσιν αὐτοὶ, τὴν Πόλιν Ἀρτης καὶ Ἡρακλείας δὲν τὴν βλέπουν. Εὐρῆκαν μέσον τῶν κακῶν τοὺς θελημάτων τὴν κτίσιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὲ τὴν πρόφασιν αὐτὴν κάμνουν ὅ, τι θέλουν. Αὐτοὶ πέρνουν, αὐτοὶ δίδουν. Τὸν προεστῶτα τὸν λέγουν κἀτῆς κἀτω, καὶ κἀθεταὶ σήκω, καὶ σηκώνεται. Ἀλληλένδεται ἀδιασπᾶστος καὶ ἀλλήλοις ἀσύμφωνοι, πλὴν καθ' ἡμῶν συνεσφιγμένοι..... διὸ μαίνονται κατ' ἐμοῦ καὶ σοῦ. Ὁ πτωχὸς ὁ Θεσσαλονίκης ἔγραψε πολλάκις, καὶ ἐπαρακάλεσε, καὶ ἔταξεν ἱκανά..... ἀμὴ αὐτοὶ τὰ ἀνέτρεψαν καὶ ἐμπόδισαν, μὲ τὸ νὰ ἡξεύρωσι πῶς δὲν εἶναι μὲ αὐτοὺς, καὶ τῷ ἔγραφαν νὰ μὴν ἔλθῃ, ὅτι παιδεύεται, ὁμοίως καὶ διὰ τὴν πανιερότητά σου.... ἔλεγον γὰρ πῶς σὲ φέρουν ἰγζάρι διὰ τὰ σὲ κάμουν πατριάρχην, καὶ πῶς εἶναι μὲ τὴν εἵδησίν μας, διὸ ἔλεγεν ὁ προεστὼς· Ἐγὼ

Ἄρτηδες καὶ ξάρτηδες δὲν φοβοῦμαι, καὶ δὲν ξυπάζομαι». Ἡ ἐπιστολὴ ἐξεδόθη ἐν Α' καὶ μόνῳ τεύχει τῆς ἐν Κπόλει ἐταιρίας τῶν μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν, (*) τῷ 1880, ἐν διατριβῇ περὶ Νεοφύτου Μαυρομμάτη, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου π. Γ. Εὐμορφοπούλου, τοῦ μοναχοῦ τῆς ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὁρει Λαύρας.

Περὶ τὸν ἄνα εἶπω, ὅτι μένων ἐν Κπόλει καὶ κερδίσας τὴν φιλίαν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν λογάδων ἐλλήνων καὶ τούρκων ἰσχυρῶν, ἐξησφάλιζεν εἰς ἑαυτὸν τὴν προαγωγὴν, ἣν ἐπόθει· καὶ, διὰ ὁμοιογενείας τοῦ Γρηγορίου Γκίκα, ἡγεμόνος Μολδαβίας, παυθέντος τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Γ', ἐκλέγεται πατριάρχης ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Καλλίνικος, ἐν συνεδριάσει νυκτερινῇ φαναριωτῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχιερέων, τῇ 20 νοεμβρίου 1726, μέρος ἐνεργότατον εἰς τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν λαβόντος τοῦ Γερασίου μητροπολίτου Νικαίας. Τῇ πρώτῃ τῆς ἐποῦσης εὐρέθῃ νεκρὸς, ὑπὸ χαρᾶς, ὡς ἐλέχθη τότε, γενόμενος ἀπόκλητος. Ἀρχιερεῖς καὶ λαϊκοὶ προσκυνοῦντες προέβησαν ἀμέσως εἰς ἐκλογὴν ἄλλου πατριάρχου, ἀναδείξαντες τὸν Νικομηδείας Παΐσιον, ὅστις τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, 21 ἢ 22 νοεμβρίου, ἐξελέγη μητροπολίτης Ἡρακλείας. Μαρτυρεῖ ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης ταῦτο· «καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἔκαμαν Ἡρακλείας τὸν ποιεῖ Χίου καὶ ὑπερὸν Νικαίας Γεράσιμον, ὡς δραστηριώτερον κινηθέντα καὶ διατάξαντα τὰ πάντα εἰς αὐτὴν τὴν πατριαρχίαν, μετὰ τὴν ἀποκλησίαν τοῦ Καλλίνικου». Ὁ διάδοχος τοῦ Γερασίου, ὁ Νικαίας Κάλλιστος, ἐξελέγη τὴν 25 νοεμβρίου 1726.

Οὕτω δ' ἐπέτυχε τοῦ ποθουμένου. Περὶ τῶν παρ' αὐτοῦ πραχθέντων ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ Ῥαιδεστῷ, γράφουσιν οἱ κάτοικοι τῆς Ἡρακλείας ἐν ἀναφορᾷ ὑποβληθείσῃ κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1870 πρὸς τὸν πατριάρχην Γρηγόριον ΣΤ'. Ἐξεδόθη τὸ γράμμα τοῦτο γράμμα ἀμέσως εἰς φυλλάδιον ἐκ 16 σελίδων, καὶ συνετάχθη ὑπὸ Θεοδώρου Λογιωτάτου, περὶ οὗ γράφω τινὰ ἰς προσεχὲς σύγγραμμά μου «Μνεῖα τῶν πρὸ ἐμοῦ». Τὸ φυλλάδιον τῶν ἡρακλειωτῶν, ἐκδοθὲν εἰς ἑκατὸν ἀντίτυπα, σήμερον κατήντησε σπάνιον· γράφει δὲ ταῦτα· «ὁ αἰόδιμος Γεράσιμος, ἐκ Χίου προερχόμενος, ἀποβάς τοῦ πλοίου καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸ ἐκκλησίδιον ἁγίου Νικολάου, προσεκύνησε καὶ ἡσπασθὴ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου εἰπὼν· «Ἄγιε Γεώργιε, ἐὰν γενῶ Ἡρακλείας, θέλω ἀνεγείρει, ἐδῶ, ἐπ' ὀνόματί σου, λαμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς ναόν». Προαχθεὶς ὁ ἀείμνηστος εἰς τὴν Ἡρακλειαν δὲν ἐγένετο ἐπιλήσιμων (ὡς πολλοὶ ἄλλοι σήμερον πράττουσι) τῆς πρὸς τὸν ἁγίον Γεώργιον

(*) φεβηθέντες τὴν λογοκρισίαν ἐξηφανίσσαμεν τὰ 500 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους, σωθέντων ἴσως 5 ἢ 6.

ὑποσχέσεώς του, ἀλλὰ, τῇ συνδρομῇ καὶ συμπράξει τῶν τοῦ τόπου χριστιανῶν, ὧν ἐπ' ὀνόματι ἐξεδόθη καὶ ὁ τότε ἐπὶ τῇ ἀνεγέρσει αὐτοῦ ὑψηλὸς ὄρισμός, οὗ τινος ἀντίγραφον εὗρίσκεται εἰς χεῖρας ἡμῶν, ἀνήγειρεν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου τὸν ἀξιοθαύμαστον ὡς πρὸς τὴν χαλεπότητα τῶν χρόνων ἐκείνων, ναὸν τοῦτον, μετὰ τοῦ ἐν τῷ δεξιῷ χορῷ παρεκκλησίου ὡς φαίνεται, εἰς μνημόσυνον αἰώνιον, ὡς καὶ τὴν παρ' αὐτῷ μητρόπολιν, μὴ ὑπάρχουσαν πρότερον».

«Ἀλλὰ μήπως ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ εἰς τοῦτο μόνον ἠρκέσθη; Ἄλλα τε πολλὰ ἐπραξεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὠφέλιμα καὶ λυσιτελῆ καὶ δὴ καὶ τὴν ἐν Ῥαιδεστῷ λαμπρὰν καὶ περιφανῇ ἐκείνην μητρόπολιν, μοναδικὴν οὖσαν καθ' ὅλην τὴν ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν, κατὰ τε τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν κομψότητα τῆς οἰκοδομῆς, τῆς ὁποίας πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν πυρποληθείσης μετὰ τῆς παρ' αὐτῇ μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας, τὸ γήπεδον διατελεῖ ἄνευ τινὸς περιφραγμοῦ, πρὸς ἀποκλεισμόν τοῦλάχιστον τῶν ἐν αὐτῷ νεμομένων ἀκωλύτως ζώων καὶ . . . τοὺς τόπους τῆς ἁγίας Τραπεζῆς καὶ τῆς ἱερᾶς Προθέσεως μαινόντων». Ἐν χειρογράφῳ τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης Ἀλεξανδρείας, ἐπ' ἀριθμὸν 101, σώζεται (δῆλα δὲ ἐσώζετο τῷ 1888) σημείωσις τοῦ Γερασίου, βεβαιούντος, ὅτι κατὰ τινα κυριακὴν τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1728 «ἀνοῖξαν τὰ θεμέλια» τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῆς Ἡρακλείας. τοῦ Ἀράκη ἴσως ἤρξαντο ἀνασκάπτοντες οἱ ἐργάται ἴσως ὁ λίθος ὁ θεμέλιος τοῦ ναοῦ κατετέθη. Συντετελέσθη ἡ οἰκοδομὴ τῇ 6 δεκεμβρίου, δηλὰ γε δὴ ἐν διαστήματι τριῶν μηνῶν, ἐπιστατοῦντος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐκ Βρυούλλων Γαβριήλ, πρωτοσυγκέλλου τοῦ Γερασίου, ἀπὸ δὲ τοῦ 1735, ἢ 1734, μητροπολίτου Σερόφῶν.

Ὁ ἐκ Βρυούλλων Γαβριήλ, διαμένων ἐν Κωνσταντινοπόλει—ὅταν λέγωμεν Κ) πόλιν ἐννοοῦμεν Φανάριον—καὶ μέλος ὢν τῆς ἱερᾶς συνόδου μετὰ τὸ 1740, ὡς εἰκάζομεν ἀπὸ τῶν τοῦ Κομνηνοῦ, συνεκρότησε ξυνωρίδα δυνατὴν διευθύνουσαν καὶ ἐκκλησιαστικὰς καὶ πολιτικὰς σπουδαίας ὑποθέσεις. Σέργιος ὁ Μακραιὸς ἀναφέρει δις τὸν ἐν λόγῳ σύνδεσμον, βεβαιῶν, ὅτι ὁ Γεράσιμος «διὰ φιλίαν μεγιστάνων» καὶ ὁ Γαβριήλ «διὰ τόλμην καὶ ἀγχίνοιαν μάλιστα ἴσχυσε» καὶ ἀλλαγῇ τῶν πατριαρχικῶν ὑπομνημάτων αὐτοῦ γράφει περὶ τοῦ πατριάρχου Σεραφεῖμ Β' τοῦ ἀπὸ Φίλιπποπόλεως ὅτι «πειθαρχῶν ἦν τοῖς βαρυντίμοις τῶν γερόντων, τῷ τε Γερασίμῳ Ἡρακλείας, ἀνδρὶ συνετωτάτῳ καὶ γνωριμωτάτῳ καὶ αὐτοῖς τοῖς μεγιστάσι». Καίσαρις ὁ Δαπόντες ἰσχυρὸν κατὰ τὰ πολιτικὰ, ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ «δραστήριον» χαρακτηρίζει τὸν Γεράσιμον. Εἰς τὴν Προσθήκην τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Μελετίου Ἀθηνῶν Γεώργιος ὁ Βεντότης, ὁ μὴ ἰδὼν ἴσως οὔτε τοῦ Καίσαριος τὸν Ἱστορικὸν Κατάλογον, οὔτε τοῦ Μακραιῶνος τὰ Ὑπομνήματα, μᾶλλον δ' ἐκ Φαναρίου πληροφορίας ζη-

τήσας, μαρτυρεῖ· «Γεράσιμος Λέριος Ἡρακλείας, ὁ τυπώσας τὸν ἀπλοῦν Ἀρμενόπουλον, ἰσχυρὸς κατὰ τὰ πολιτικά».

Εἶχε πολλὴν ὁ Γεράσιμος φιλίαν μετὰ τοῦ Χαγιατηζαδῆ, ἱατροῦ τοῦ σουλτάνου Μαχμούτ Α', καὶ ταύτης μέτοχον κατέστησε καὶ τὸν Γαβριήλ εἰσοδὸν ἐλευθέραν παρ' αὐτῷ ἔχοντα· τοῦ Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου λέξεις τινὲς ἀποβαίνουσι χρήσιμοι εἰς ἡμᾶς διὰ τ' ἀποτελέσματα τῆς φιλίας ταύτης Χγιατηζαδῆ, Γερασίμου, Γαβριήλ· «ἐκίνει ὑποθέσεις (ὁ Γαβριήλ) οὐ μόνον τοῦ τάγματός του, ἀλλὰ καὶ βλαγομπογδανικάς, καὶ ἄλλας πολιτικάς, δι' ὧν ἐγγίζετο σὺν ἄλλοις καὶ ὁ αὐθέντης Κωνσταντῖνος ὁ Μαυροκορδάτος». Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, κληρονόμησας τὴν κακούργον διάθεσιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Νικολάου, κατώρθωσε 'να παυθῇ καὶ ἐξορισθῇ εἰς Καραποῦζαν, ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς ὑποστηρίξεως τῆς φανερά χορηγηθείσης ὑπὸ Γερασίμου καὶ Γαβριήλ εἰς τὸν ἡγεμόνα Βλαχίας Μιχαήλ Ρακοβίτζαν, τοῦτο δὲ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1745. Ἀλλ' οὔτε ἐν ἔτος παρήλθε, καὶ συνεχωρήθη ὁ Γαβριήλ, προβιβασθεὶς μάλιστα εἰς τὴν μητρόπολιν Χαλκηδόνος, διότι μέγα ἴσχυε τὸ τρίτον μέλος τοῦ τριουμβιράτου, ὁ Χαγιατηζαδῆς· Ταῦτα κατὰ Κομνηνὸν Ὑψηλάντην, ἀφηγούμενον καὶ δευτέραν ἐξορίαν, ἀλλὰ καὶ δεύτερον προβιβασμὸν εἰς τὴν μητρόπολιν Νικομηδείας. Καὶ αὐτὸς μὲν ἀπέθανε κατὰ μάρτιον τοῦ 1759, ὁ Χαγιατηζαδῆς ἀπεσφύθη τῆς οκνηῆς, ἀλλ' ἕτερον κατεσκευάσθη τριουμβιράτον, ἐκ τοῦ Γερασίμου, τοῦ περιβοήτου Γεωργίου Σταυράκογλου, καὶ τοῦ διερχομένου τοῦ στόλου Νικολάου Μαυρογένους.

Τὴν εἰς τὰ ἐθνικά ἡμῶν ἐκκλησιαστικά πράγματα διηνεκῇ ἀνάμixin καὶ τὴν ἐπαρῶσιν τῶν πέντε πρώτων τῇ τάξει μητροπολιτῶν, Ἡρακλείας, Κυζίκου, Νικομηδείας, Νικαίας, καὶ Χαλκηδόνος καθιέρωσεν ἐνέργειά τις τοῦ Γερασίμου, πρότασιν ὑποβαλόντος εἰς τὸν Χαγιατηζαδὲν «να μὴν γίνεταί τις πατριάρχης, ἂν δὲν ἐρωτηθῇ ἡ κατάστασίς του, καὶ δὲν δώσουν μαρτυρίαν διὰ τὸν βίον καὶ διαγωγὴν του οἱ πέντε ἀρχιερεῖς οὗτοι· «ὅθεν τοὺς ἔδωκε τὸ φερμάνι». Ταῦτα κατὰ Κομνηνὸν Ὑψηλάντην, ἐν ἔτει 1741.

Ἐξηκολούθησεν ὁμοῦς ὁ Γεράσιμος τὴν παλαιὰν αὐτοῦ συνήθειαν τῆς εἰς τὰ πολιτικά ἀναμίξεως. Τῷ 1741 διέμενεν «εἰς ἕνα σπήτιον τοῦ Γρηγορίου βόδα» (δῆλα δὴ τοῦ Γκίκα), καθὸ κατοικίας ἰδίας στερούμενος. Εἰς τὸ «σπήτιον» τοῦτο, κατὰ Σεπτέμβριον, ἢ ἴσως Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους τούτου, ἐπετεύχθη φιλικὴ συνάντησις, καὶ συνεπῶς συνεννόησις τῶν δύο συμπενοθέρων, τοῦ Γκίκα τούτου καὶ τοῦ Μιχαήλ βοδα Ρακοβίτζα, ὃν ἡγάπα τιμῶν ὁ Γεράσιμος. Ἦτο δὲ ὁ υἱὸς τοῦ Γρηγορίου Γκίκα γαμβρὸς τοῦ Ρακοβίτζα τούτου ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἀναστασίᾳ, ἣτις ἀπέθανε κατὰ Σεπτέμβριον, ἢ Ὀκτώβριον τοῦ 1741, συνεπεία αἰμοῦδραγίας μετὰ τοκετὸν, ἀτυχῶς ζωῆς τῆς μητρὸς αὐτῆς Ἀννης. Προςθετέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ κηδεία τῆς Ἀναστασίας ἐγένετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ Μεγάλου Ρεύματος, προεξαρχόντων τῶν

πατριαρχῶν Παΐσιου Κπόλεως καὶ Παρθενίου Ἱεροσολύμων καὶ πάντων τῶν ἀρχιερέων. Ταῦτα κατὰ χρονογραφίαν τινὰ τῆς Μολδαβίας χειρόγραφον. Τὸν εἰς τὴν Βλαχίαν διορισμὸν τοῦ ἡγεμόνος Μιχαήλ Ῥακοβίτζα ἐνήργησεν ὁ Γεράσιμος ὡς «ἰσχυρὸς κατὰ τὰ πολιτικά», διαθέτων ὅμως καὶ χρῆμα πολὺ χορηγούμενον ὑπὸ τῶν διοριζομένων ἡγεμόνων.

Εἰργάσθη ὅμως καὶ διὰ τὴν οἰκονομικὴν εὐεξίαν — ἐὰν ἐπιτρέπηται ἡ καὶ σήμερον ποθητὴ λέξις αὕτη — τοῦ Πατριαρχείου Κπόλεως ὁ Γεράσιμος.

Κατὰ τινὰ κώδικα ληψοδοσιῶν τοῦ πατριαρχεῖου ταμείου καὶ δοσοληψιῶν τοῦ καταστήματος Σεβαστοπούλου, τὴν οἰκονομικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιτροπείαν τοῦ Πατριαρχείου ἀπετέλουν ἀρχιερεῖς τινὲς ἐκ τῶν τῆς συνόδου Γεράσιμος ὁ Ἡρακλείας προήδρευεν αὐτῆς τῷ 1740—42, τῷ 1747—48, καὶ 1749—1750, ἐνῶ κατὰ τὰ ἔτη 1742—47 διετέλει μέλος τῆς ἱερᾶς συνόδου· ἀλλὰ, κατὰ τὰ ἔτη 1749—50 ἦτο πάλιν πρόεδρος τῆς ἐπιτροπείας ταύτης ὁ Γεράσιμος μετὰ τοῦ ταραξίου Γαβριήλ Νικομηδείας καὶ τοῦ Γερασίου τῆς Κρήτης, ἀποστέλλαντες ἐξάρχους πρὸς συλλογὴν ἐλεημοσυνῶν ὑπὲρ τῆς Μ. Ἐκκλησίας· ἀλλ' ὁ Γεράσιμος συνήθροισεν αὐτοὺς, ἄνευ ἐξάρχου, 938 $\frac{1}{2}$ γρόσια ἀπὸ τῶν ἐπισκοπῶν Καλλιουπόλεως, Μυριοφύτου, καὶ Τυρολλόης, καὶ τῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας, ἀπὸ δὲ τῆς Αἴνου 809 = γρόσια 1747, καὶ κατὰ τὴν τότε τιμὴν τοῦ γροσίου περὶ τὰς 6000 φράγκων χρυσῶν. Μνείαν τελευταίαν τοῦ Γερασίου Ἡρακλείας ὡς προέδρου τῆς διαρκοῦς ἐπιτροπείας ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου εἶδον κατὰ τὰ ἔτη 1754—55.

Εἰς τὸν Γεράσιμον Ἡρακλείας ὀφείλομεν τὴν εἰς τὸ ἀπλοῦν ἐλληνικὸν ἰδίωμα παράφρασιν τῆς Ἑξαβίβλου τοῦ Κωνσταντίνου Ἀρμενοπούλου, καθ' ἣν διεξήγοντο παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δικαστηρίοις αἱ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων δίκαι ἐπὶ πεντακόσια σχεδὸν ἔτη. Τὴν παράφρασιν, γενομένην ὑπὸ τοῦ ἡγερώτου διδασκάλου Ἀλεξίου Σπανοῦ, δαπάναις ἐξέδωκεν ἰδίαις ὁ Γεράσιμος ἐν Βενετίᾳ, τῷ 1744, παρὰ Νικολάῳ τῷ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, εἰς σελίδας 665 τὸ ὅλον, ἐξ ὧν κατέχουσι τὰς 103 οἱ πίνακες τῶν περιχομένων καὶ αἱ ἀηδίαι τοῦ Ἀλεξίου, προσαρτήσαντος τὸ περὶ συνοικερσίων ἐξ 66 σελίδων καὶ περὶ τῶν τοῦ γάμου κωλυμάτων ἐγχειρίδιον. Ἡ παράφρασις, ἐπανεκδοθεῖσα πεντάκις, ἡ ἑξάκις, ἐγένετο χρήσιμος, καίτοι Ἄνθιμος ἀρχιμανδρίτης ὁ Γαζῆς, εἰς τὴν «Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην» (τ. Β' σ. 298 πρὸς τὸ τέλος) κακίζει τὴν μετάφρασιν· «Σπανὸς δέ τις ἐν Ἀδριανουπόλει διδάσκαλος παραφράσας τὸ βιβλίον τοῦτο ἐσπάνισεν αὐτὸ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ ὠραιότητος, ὥς μὴ ὀφείλεν. Ἡ τοιαύτη ἐσπανισμένη παράφρασις, ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ πολλάκις *».

*) ἀγνοῶ διατί ὁ Βρετὸς ἐν «Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ» δις ἐπανάλαβεν εἰς τὸν Β' τόμον τὸ λεξιπαίγνιον τοῦ Ἀνθίου Γαζῆ σ. 50 καὶ 337 (Β').

Ἐκ τῆς παραφράσεως ταύτης ἀποσπῶ δύο τεμάχια· τὸ μὲν ὑπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ Γερασίου, ὡς κατακλείς ἐν τινι προσήρσει «Τοῖς ἐντευξομένοις»—τὸ δὲ προσφώνησις τοῦ Σπανοῦ πρὸς τὸν Γεράσιμον, γράφοντα· «Δέξασθε τοίνυν τὴν παροῦσαν βίβλον φιλοφρόνως, καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας συνεργοῦντες εἰς τὴν προθυμίαν μου, οὐδαμῶς δαπάνης καὶ χρημάτων φειδομένου, εἰς ἓν μόνον ἀποβλέποντος, τὴν προκοπὴν δηλαδὴ καὶ ὠφέλειαν τοῦ ἡμετέρου γένους». Τὰ δὲ τοῦ Σπανοῦ πρὸς τὸν Γεράσιμον πολλὴν ἀπαιτοῦσιν ἐξέτασιν πρὸς διακρίβωσιν· «λάμπεις.... μὲ τὰς καλὰς σου ἀρετάς, ἃς Θεὸς ἐνέσταξε καὶ ἐχαρίσατο τῇ ἱερᾷ σου ψυχῇ· τῆς τοῦ Χριστοῦ δηλονότι Ἐκκλησίας τὴν διοίκησιν, πρὸς τοὺς δεομένους τὴν βοήθειαν, καὶ μάλιστα τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς σπουδαίους ἦν ἔχεις φέρων φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν». Εὐηργέτησε σχολεῖα· διδασκάλους· μαθητάς· Θὰ πεισθῶμεν εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σπανοῦ, γράφοντος πρὸς ὁμογενεῖς ἔχοντας γνῶσιν τῶν ἔργων τοῦ Γερασίου· ἡμεῖς μόνον γινώσκουμεν ὅτι διετέλεσεν ἑφορος τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας τῷ 1759—60, πρότερον δὲ, ἀπὸ τοῦ 1724 διαρκῆς ἑφορος τῆς ὑπὸ Νεοφύτου Μαυρομμάτη μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης συνταθείσης ἐν τῇ νήσῳ Σκοπέλῳ σχολῆς. Τί δ' ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ σχολείου τῆς πατρίδος αὐτοῦ Λέρου ἄγνωστον· ἦτο προστάτης αὐτοῦ· ἀλλ' αὐτὸ προῦκλον, ὡς εἶδομεν, πρὸ τῆς χειροτονίας τοῦ Γερασίου. Τῷ 1726 εἰργάσθητο σχολὴ μαθημάτων ἑλληνικῶν—ὄχι γραματοδιδασκαλεῖον—ὑπὸ διδασκάλου Δαμασκηνὸν μοναχὸν λέριον, διδάσκοντα μαθητάς ἐν Λέρῳ περὶ τοὺς εἴκοσιν· ἦτο δ' ὁ Δαμασκηνὸς μαθητὴς τῆς περιφήμου σχολῆς τῆς Πάτμου, ὑπὸ τὸν διάσημον ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ Μακάριον.

Φθάσας εἰς τὸ ὀγδοηκοστὸν τῆς ἡλικίας ὑπέβαλε παραίτησιν, παρασκευάσας ὁ Γεράσιμος τὴν ὡς μητροπολίτου Ἡρακλείας ἐκλογὴν τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Μεθοδίου ἐπισκόπου Μετρῶν, καὶ διευθετήσας καὶ τὴν ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ κτηματικὴν αὐτοῦ περιουσίαν· τὸ περὶ ταύτης ἔγγραφον, μεταγραφέν ἐκ πατριαρχικοῦ κώδικος, ἔχει ὧδε, ἄξιον ἀναγνώσεως ὃν

«Διὰ τοῦ παρόντος ἐνδεικτικοῦ καὶ ἐμμαρτύρου γράμματος γίνεται δῆλον ὅτι ὁ πανιερώτατος δεσπότης ἅγιος Ἡρακλείας κύρ Γεράσιμος, ἔχων ἐν τῇ νήσῳ Λέρῳ τῇ καὶ πατρίδι αὐτοῦ πατρικὰ χωράφια, ἐναπομείναντα λόγῳ κληρονομίας τῇ αὐτοῦ πανιερότητι, ἅτινα δι' ἐξόδων ἰδίων ἀποκαταστήσας περιβόλιον, ὡς ἤδη φαίνεται, κείμενον ἐν τῷ τόπῳ Ἀλιντα καὶ καραβοστάσιον λεγόμενον, πλησίον ἐξ ἐνὸς μέρους τοῦ χωραφίου τοῦ Γεωργίου παπᾶ Κωνσταντῆ, καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους πλησίον τοῦ χωραφίου τοῦ Κωνσταντῆ Ντρούτζου, ἐκ δὲ τοῦ ἄνωθεν μέρους πλησίον τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ ἐκ τοῦ κάτω μέρους πλησίον τοῦ αἰγιαλοῦ, ἥδη τὰ ῥηθὲν περιβόλιον μετὰ τῆς περιοχῆς ἀπάσης αὐτοῦ καθὼς εἶναι τοιχογυρισμένον δηλονότι, ἔτι δὲ καὶ μὲ τὸν ἐν αὐτῷ ὄντα πύργον,

καὶ μετὰ τῶν ἕξω τοῦ πύργου ἀχουρίων καὶ λοιπῶν ἄλλων εὕρισκομένων ἐν αὐτῷ οἰκοδομημάτων, οἰκεία βουλῇ καὶ γνώμῃ, καὶ ὡς γνήσιος καὶ καθολικὸς δεσπότης, καὶ ἔξουσιαστὴς αὐτοῦ τοῦ περιβολίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ οἰκοδομημάτων καὶ περιοχῆς ἀπάσης, ὡς προεῖρηται, πωλεῖ κατὰ τελείαν πώλησιν πρὸς τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ κυρίτζη Ἰωάννην Κακλικὰν διὰ γρόσια ἕξ χιλιάδας καὶ τετρακόσια, καὶ ἐπὶ συμφωνίᾳ τοιαύτῃ, ὅτι τὸ ὀνηθὲν περιβόλιον νὰ πηγαίνει διαδοχικῶς καὶ κατὰ κληρονομίαν εἰς τὰ ἀρσενικά παῖδιά καὶ ἀπογόνους αὐτοῦ, τοὺς ὄντας ἐκ τοῦ γένους τοῦ Κακλικῶ. Πρὸς τούτοις δὲ νὰ μὴ δίδηται εἰς πολλοὺς παῖδας, ὥστε ἐκ τῆς διαφόρου διανομῆς ἔχειν κατατέμεσθαι καὶ εἰς πολλὰ μερίδια, ἀλλὰ μόνον εἰς ἓνα τῶν παίδων, τὸν πρωτότοκον δηλαδὴ υἱόν, καὶ εἰ μὲν ἀκολουθήσει θάνατος τοῦ πρωτότοκου, ἢ θελήσει μονάσαι, ἢ μείναι ἄγαμος, ὁ δευτέρος κληρονομεῖν τοῦτο *, καὶ μένειν τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀναπόσπαστον καὶ ἀναφαίρετον ἐκ τοῦ γένους τῶν Κακλικῶδων· ἅπερ πάντα ἐνόρκως ὑπόσχεθεις ὁ κυρίτζη Ἰωάννης κατέβαλε τὰς ἕξ χιλιάδας καὶ τετρακόσια γρόσια, ἦντινα ποσότητα ἄσπρων λαβοῦσα ἢ πανιερότης αὐτοῦ σώαν καὶ ἀνελλιπῇ ἐκ τοῦ εἰρημένου αὐταδέλφου αὐτοῦ κυρίτζη Ἰωάννου, μένει τοῦ λοιποῦ ἢ τιμότης αὐτοῦ ἴδιος καὶ καθολικὸς κύριος καὶ ἔξουσιαστὴς τοῦ περιβολίου τούτου, ὄντος ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ δεσποτείαν αὐτοῦ εἰς τὸ διηνεκὲς, μὴ δυνάμενος εἰς τὸ ἕξῃ· οὐδεὶς τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων τῆς αὐτοῦ πανιερότητος διασεῖσαι, ἢ ἐνοχλῆσαι τὸν ὀνηθέντα κυρίτζη Ἰωάννην Κακλικὰν, ἢ λόγον ἀπαιτῆσαι περὶ τοῦ περιβολίου τούτου, ἀλλὰ μένει ἀνενόχλητος καὶ ἀκαταξήγητος εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, αὐτὰς τε ὁ ἥδη ἀγοράσας τοῦτο κυρίτζη Ἰωάννης Κακλικὰς καὶ οἱ αὐτὸν διαδεξόμενοι παῖδες καὶ κληρονόμοι τῆς αὐτοῦ τιμότητος. Ὅθεν κατὰ τὴν προλεχθεῖσαν ὑπόσχεσιν καὶ συμφωνίαν, εἰς ἔνδειξιν καὶ διηνεκῇ ἀσφάλειαν ἐγεγόνει τὸ παρὸν, ἐπὶ μαρτυρίᾳ χρησίμων ἀνδρῶν, καὶ κεκυρωμένον τῇ ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι τῆς αὐτοῦ πανιερότητος, καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ κυρῖ Ἰωάννου Κακλικῶ.

αψνδ', φευρουαρίου κδ'

† ὁ Ἡρακλείας Γεράσιμος βεβαιοῖ. † ὁ Λιδυμοτείχου Αὐξέντιος μάρτυς. ὁ ὁρεφρενδάριος Μανουὴλ μάρτυς. † ὁ Μυριοφύτου Νικόδημος μάρτυς. ὁ ἱεροδιάκονος Γεννάδιος μάρτυς. ὁ Μιχαὴλ παπᾶ Γεωργίου Γιανιᾶ μάρτυς. ὁ Γιμάρης Ταφραλῆς μάρτυς».

*) παρελείφθη ἐν τούτοις ἡ ὑπόθεσις· ἂν ὁ πρωτότοκος εὐτυχῇσῃ ἵνα ἴδῃ θήλεα τὰ τέκνα· ἢ ἂν πρωτότοκός τις, ἀποθανὼν μετὰ συζυγίαν μακράν, μὴ τεκνογονήσῃ, τί ἔδει γενέσθαι.

§

Τοῦ Γερασίου Ἡρακλείας εὐρον μίαν μόνον ἐπιστολήν πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Χρῦσανθον ἀποσταλῆσαν, ἀξίαν ἀναγνώσεως

«† Μακαριώτατε, ἀγιώτατε, καὶ σοφώτατε πατριάρχα..... κλπ.

† Δεόμενος τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ νὰ τὴν διαφυλάττῃ ἐν ὑγιείᾳ διηνεκεῖ καὶ ἀδιασείστῳ εὐημερίᾳ μετὰ μακροβιότητος. Ἡ ἐντεῦθεν ἀποδημία καὶ στέρησις τῆς ὑμετέρας σεβασμίου μακαριότητος, γλυκυτάτης τε καὶ πανσόφου παρουσίας καὶ ὁμιλίας, ὅχι μόνον εἰς ἐσχάτην ἀθιμίαν καὶ λύπην μᾶς ἔρριπεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ταξείδιον τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας, ὅπου ἐμελετήσαμεν καὶ ἐτοιμάσθημεν μὲ τελείαν παρασκευὴν νὰ κινήσωμεν, καθὼς δὲν τὴν λανθάνει, δυστυχῶς μᾶς ἐμπόδισε· καὶ ἐμείναμεν πάλιν ἐν τῇ Κωνσταντίνου, μὲ τὸ νὰ μᾶς ἔγραψαν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας ὅτι αὐξήσει τὸ θανατικὸν καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς λοιμικῆς νόσου, τὴν ὁποίαν ἄμποτε νὰ καταπάσῃ ὁ ἅγιος Θεός, γενόμενος ἴλεως δι' εὐχῶν τῆς ἁγίων. Ἡμεῖς κατὰ τὸ παρὸν ὄντες περίλυποι καὶ διὰ τὴν στέρησιν τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος καὶ πατρικῆς τῆς φιλοστοργίας, καὶ διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν ὁδοιπορίας καὶ τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν, μίαν καὶ μόνην παραμυθίαν ἔχομεν, τὸ νὰ ἀκούωμεν καὶ νὰ μανθάνωμεν συνεχῶς τὴν ἐφετωτάτην ἡμῖν ὑγιείαν τῆς, διὰ τὴν ὁποίαν παρακαλοῦμεν καὶ δεόμεθα ἀδιαλείπτως τοῦ ἁγίου Θεοῦ, νὰ τὴν τῆς χαρίττι ἀνέκλειπτον, ὁμοῦ μὲ τὴν διηνεκὴ ὑγιείαν καὶ εὐτυχίαν καὶ εἰρηνικὴν κατάστασιν καὶ στερέωσιν τοῦ ὑψηλοτάτου, σοφωτάτου, καὶ θεοσεβεστάτου αὐθέντου καὶ ἡγεμόνος κυρίου κυρίου Νικολάου βοεβόδα, τοῦ κατὰ Πνεῦμα υἱοῦ ἀγαπητοῦ καὶ περιποθήτου τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, τὸν ὁποῖον ἡ ἐξ Ὑψους χάρις νὰ περισκέπῃ, διὰ τῶν θεοπειθῶν αὐτῆς εὐχῶν, ἀπὸ πάσης ἀντικειμένης καὶ λυπηρᾶς περιστάσεως.

Ἐδέχθημεν μετὰ πολλῆς εὐλαβείας τὰς πατρικὰς προσορῆσεις καὶ εὐλογίας τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, ὅπου ἐν τοῖς πρὸς διαφόρους φίλους καὶ πνευματικὸς υἱὸς αὐτῆς γράμμασιν ἐσημείωσεν ἰδίως περὶ ἡμῶν, καὶ εὐχαριστοῦμεν τὰ μέγιστα τῇ πατρικῇ αὐτῆς καλοκάγαθίᾳ καὶ φιλοστοργίᾳ. Τὰ ἔτη τῆς ὑμετέρας μακαριότητος πλεῖστα καὶ εὐτυχῇ, καὶ αἱ ἅγαι καὶ θεοπειθεῖς αὐτῆς εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι εἶησαν ἡμῖν

αἰκζ'. ὀκτωβρίου ιη'

† ὁ παραμικρὸς αὐτῆς δοῦλος καὶ εἰς τοὺς ὀρισμούς της

προθυμώτατος

Ἡρακλείας Γεράσιμος.

§

Μετὰ τὴν παραίτησιν ἀπὸ τῆς Ἡρακλείας ἔζησεν ὁ Γεράσιμος ὀλίγον

χρόνον, ἀπαθανὼν τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1761, εἰς ἡλικίαν 82, ἢ 83 ἐτῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ τάφου αὐτοῦ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν Ῥαιδεστῷ, ἐγράφη τὸ ἐπιτύμβιον

Νεκρὸν καλύπτει λίθος οὗτος δεσπότης
τοῦ Ἡρακλείας κυρίου Γερασίου.

Ἡρωελεγεῖον δ' ἐπίγραμμα συνέθεσε Κων-αντῖνος ὁ Γουλιανὸς πο-
στέλνικος τῆς ἱγεμονίας Μολδαβίας, ἀλλὰ τοῦτο περιπεσὼν εἰς ἀγράμματον
ἀντιγραφέα καὶ ἐκδότην ἡμιμαθῇ χρήζει ἐπανορθώσεως.

Τοῦ Γερασίου τὴν ἰσχὺν καὶ σύνεσιν εἰς τὰ πολιτικά, τὴν ἐμπειρίαν
ἐν τῇ διεξαγωγῇ γενικωτέρων ὑποθέσεων, τὴν πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν
πατρίδα στοργὴν καὶ εὐλάβειαν ἐπήνεσαν, ἢ ἐθαύμασαν ὁ Δαπόντες, ὁ Μα-
κρσίος, ὁ Βεντότης, ὁ Γουλιανὸς, καὶ οἱ γνωρίσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ συνεγ-
γὺς Ἀλέξιος Σπανὸς ὁ διδάσκαλος Ἀδριανοπόλεως, καὶ ὁ ἀκριτόμυθος τῶν
μετὰ τὴν ἄλωσιν χρονογράφος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης. Ἀλλ' οἱ γέροντες
φαναριῶται, μαθόντες ἀπὸ στόματος τοῦ Μελετίου Ἡρακλείας μοι διηγή-
θησαν ὅτι, ἡ φήμη τῶν ἰδιωτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν τοῦ Γερασίου,
διαδοθεῖσα ἐν Κπόλει καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐνέβαλεν εἰς τὸν σουλτάνον
Μουσταφὰν Β' τὴν περιέργειαν ὅν' ἀκούσῃ τὸν Γεράσιμον ὁμιλοῦντα. Ἡ
συνάντησις τοῦ Ἡρακλείας, συνδιαλεγομένου μετὰ τοῦ βεζίρη, (τοῦ σουλτά-
νου καθημένου, κατὰ τὸ ἔθος, ὀπισθεν δικτυωτοῦ (καφάσι), ἔσχεν ἀπο-
τέλεσμα ὅνα σχηματίσῃ τὴν δικαίαν ἰδέαν περὶ τοῦ θαυμαζομένου Γερασί-
μου ὁ σουλτάνος Μουσταφάς, ὅστις ἐλέγετο ἄνθρωπος ζητῶν ὅνα μανθάνῃ
περὶ πάντων.

Ἐτίμησαν ὁμῶς καὶ ζῶντα καὶ θανόντα τὸν Γεράσιμον οἱ ὑπ' αὐτοῦ
σχεδὸν διδαχθέντες τὴν τέχνην τοῦ «χρησθαι τοῖς καιροῖς καὶ τοῖς προσω-
ποις» καὶ τῆς μερίμνης τῶν ἐκκλησιῶν (κατὰ τὴν ἀποστολὴν φρᾶσιν) Με-
θόδιος ἐπίσκοπος Μετρῶν, ἀνεψιὸς αὐτοῦ, καὶ Νεόφυτος μητροπόλεως
Σμύρνης, ἐκ Λέρου καὶ αὐτός.

§

Νεόφυτος ὁ Σμύρνης ἐγεννήθη ἴσως ἐν τέλει τῆς ΙΖ' ἑκατονταετη-
ρίδος, ἴσως ἐν ἀρχαῖς τῆς ΙΗ'. Ἐχειροτονήθη μητροπολίτης Σμύρνης τῇ
24 ἰανουαρίου 1731, προτελευταίᾳ κυριακῇ τοῦ μηνὸς τούτου. Φαίνεται ὅτι
καὶ τινος παιδεύσεως μετεῖχεν ὁ Νεόφυτος, διότι ὁ διδάσκαλος Ἰώσηπος
ὁ Μοισιόδαξ ἐκτὸς τῆς πείρας, τῆς συνέσεως, τῆς ἀγαθοεργίας, ἀναγνω-
ρίζει εἰς αὐτὸν καὶ τὴν πολυμαθειαν εἰς τὸν πρόλογον τὸν προταχθέντα
τῆς Ἡθικῆς αὐτοῦ· ταύτης δ' ὁ τίτλος, ἀτελὴς παρὰ Ζαβίρα καὶ παρὰ Πα-
παδοπούλῳ Βρετῷ καὶ παρὰ Σάθᾳ μείνας, ἔχει οὕτως· «Ἡθικὴ | Φιλοσο-
φία | μεταφρασθεῖσα | ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἰδιώματος, | παρὰ | Ἰωσήπου ἱερο-

διακόνου | τοῦ Μοισιόδακος, | καὶ ἁφιερωθεῖσα | τῷ Πανιερωτάτῳ, Σοφο-
λογιωτάτῳ, καὶ Θεο|προβλήτῳ μητροπολίτη τῆς Σμύρνης | κυρίῳ κυρίῳ |
Νεοφύτῳ τῷ ἐκ Λέρου. | Τόμος πρῶτος. | Ἐνετίησι, 1761. | παρὰ Ἀντωνίῳ
τῷ Βόρτολι». Ὁ δεύτερος τόμος ἐξεδόθη αὐτόσε τῷ 1762.

Τὸν Νεόφυτον ἀποκαλεῖ προστάτην τῶν Μουσῶν, παρηγορίαν τῶν
ξένων, δόξαν τῆς Ἰωνίας, χαρὰν τῶν Κυκλάδων καὶ Σποράδων νήσων, ὅπου
ὅλοι ἀεννάως ἀπολαμβάνουν τὰς ἐπιρροὰς τῆς εὐεργετικῆς εὐμενείας τοῦ
Νεοφύτου· συμφώνως ὁ Καיסάριος Δαπόντες χαρακτηρίζει αὐτὸν «εὐεργε-
τικὸν καὶ δραστικόν»· πολύκλυτον δ' ὀνομάζει Σέργιος ὁ Μακραῖος. Ἀλλὰ
ἀπὸ τοῦ Νεοφύτου καὶ ὑπὸ τὸν Νεόφυτον ἐδιδάχθη τὰ μαθήματα συνέσεως
καὶ ἐμπειρίας διοικητικῆς, καὶ κοσμιότητος καὶ αὐστηρᾶς χριστιανικῆς πο-
λιτείας ὁ σύγκελλος καὶ ὑπάλληλος αὐτοῦ Γαβριήλ, ὁ ἐκ Σμύρνης, ὑπὸ Νεο-
φύτου χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Μοσχοννησίῳ, προβιβασθεὶς εἰς τὴν μη-
τρόπολιν Παλαιῶν Πατρῶν, καὶ τῷ 1780 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον
Κπόλεως. Πολλὰ περὶ τοῦ Νεοφύτου ἔγραψα ἐν Η' καὶ Θ' τόμῳ «Ἐκ-
κλησ. Ἀληθείας», αὐτὰ δ' ἐκβαίνουσι τῶν ὁρίων τῆς παρούσης διατριβῆς,
εἰς τι μῆμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ιστορίας τῆς Θράκης ἀναφερομένης.

Ἀνεψιὸς τοῦ Γερασίμου Ἡρακλείας ἦτο Μεθόδιος, ἐπίσκοπος
Μετρῶν ὁ τῷ 1760, τῇ 11^ῃ νοεμβρίου, ἐκλεγείς μητροπολίτης Ἡρακλείας.
Ὑποθέτω ὅτι ὁ τῇ 11^ῃ νοεμβρίου 1714 γεννηθεὶς υἱὸς τῆς Ἀρεξίνδας, ἀνε-
ψιᾶς τοῦ Γενναδίου Μανώλης ἐγένετο κληρικὸς, ὁ Μεθόδιος· αὐτὸς ἀπε-
σύρθη τῆς ἐνεργοῦς ἱερατείας τῷ 1794, καὶ ἀπέθανεν ὑπερογδοηκοντούτης.
Ἡ ἀναφορὰ τῶν ἡρακλεωτῶν πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον (1870) γράφει ταῦτα·
«Μεθόδιος..... τοῖς ἔχνεσι βαδίσας ἀπαρεγκλίτως τοῦ περιδόξου θείου του
καθ' ὅλην τὴν ἀρχιερατικὴν εἰς τὴν ἐπαρχίαν κυριαρχίαν του, καὶ εἴ τι
ἔμεινεν ἑλλιπὲς τυχὸν ἀπὸ τὸν προκατόχον του ἀναπληρώσας» (σώζεται
ἀκόμι μία βρῦσις εἰς Ῥαιδεστὸν, φέρουσα τὰ ἀρχικά γράμματα τοῦ ὀνόμα-
τός του ΗΡ.ΜΘ.) καὶ πολλὰ εἰς τὴν ἐπαρχίαν καλὰ διαπραξάμενος ἅπασαν,
ἐξαιρέτως δὲ εἰς τὴν πατρίδα μας. Ὅτε δὲ διὰ τὸ γῆρας κατήντησε πλέον
ἀνίκανος εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀρχιερατικῶν αὐτοῦ ἱερῶν χρεῶν καὶ κα-
θηκόντων, τότε παρητήθη ὡς ἀνὴρ εὐσυνείδητος καὶ τὸν Θεὸν φοβούμε-
νος, καὶ μὴ προχωρῶν ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα».

Ἐκ δύο ἀποσημειωμάτων εἰς παλαιὰ βιβλία δυνατὸν ἵνα συμπληρω-
θῶσιν ὅσα γινώσκουμεν περὶ Μεθοδίου καὶ τοῦ θείου αὐτοῦ Γερασίμου· Εἰς
τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 2 (κατὰ τὴν ἐμὴν ἀρίθμησιν τῷ 1878) Γραμματικὴν (χει-
ρόγραφον) ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Λέρου, ἀνέγνω· «αψξά, σептемβρίου 10. ἐτε-
λεύτησεν ὁ θεῖός μοι ἅγιος Ἡρακλείας κύριος Γεράσιμος μὲ θάνατον λίαν

εὐδόκιμον, ὥς τοῖς πᾶσι δῆλον, καλῶς καὶ εὐκόλως ἀπέπνευσε τὴν σεβασμίαν αὐτοῦ ψυχὴν». Τὶ σημαίνουν αὐτὰ, θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης μου ἐν ἱστορικῷ συντόμῳ ἀθύρματί μου, τίτλον ἔχοντι «Αἰνιγμάτων ἱστορικῶν Λύσις ἢ Λέσις;». Τὸν χρόνον δὲ τοῦ θανάτου τοῦ Γερασίου ἐγραψα κατὰ τὸ χειρόγραφον 2 τῆς ἐν Κάστρῳ Λέρου βιβλιοθήκης· τοῦτο δ' ἐκλάπη μετὰ τὴν ὑπ' ἐμοῦ διὰ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἔκδοσιν ἀναγραφῆς τῶν χειρογράφων, ἅτινα τότε (1878) ἦσαν 50, ὕστερον δὲ 36, ἀρπαγέντων δεκατεσσάρων, ὥς ἐμάθομεν ἀπὸ τῶν «Λεριακῶν» Οἰκονομοπούλου, ἱατροῦ, σελ. 190—194.

Τὴν ὥς ἐπισκόπου Μετρῶν ἐκλογὴν τοῦ Μεθοδίου γινώσκωμεν γενομένην κατὰ τὸν ἰανουάριον (τῇ 16) τοῦ 1746, ἀντὶ τοῦ τῇ 14 νοεμβρίου 1745 ὑποβαλόντος παραιτήσιν Λωροθέου, μόλις ἡμιόλιον ἔτους διοικήσαντος τὴν ἐπισκοπὴν Μετρῶν καὶ Ἀθύρα, ἐπὶ διαδοχῇ τοῦ Σιλβέστρου Μετρῶν, ἀποβιώσαντος τὸν μαῖον τοῦ 1744.

Κατὰ νοέμβριον (ἴσως) τοῦ 1794 ἔδωκε πρὸς τὴν διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν ὁ Μεθόδιος τὸ παρὸν γράμμα

† Ἐμμένειν διὰ βίου τῇ κλήσει, εἰς ἣν ἕκαστος ἐκλήθη, ἀγαθόν. Ἐνεργεῖν δὲ εἰς τέλος κατ' αὐτήν, καὶ πράττειν τὰ δέοντα εὐκταϊότατον. Ἀλλ' ἔστιν ὅτε νικᾷ ἡ τῆς φύσεως ἀσθένεια, καὶ ἡ γνώμη οὐκ ἐξικνεῖται ἐφ' οἷς ὁρμᾷ προσήκουσιν, καὶ ἀπαιτεῖ ἡ κοινὴ τῶν πραγμάτων χρεία. Ἐνθεν τοι κἀγὼ, δι' ἀσθενείαν γήρους, μηκέτι οἷός τε ὢν συντόνως ὑπαγρυπνεῖν, καὶ πολυειδῶς μεριμνᾶν πάντα πᾶσι γινόμενος, ὑπὲρ τῆς τοῦ ἐμπιστευθέντος μοι λογικοῦ ποιμνίου σωτηρίας, καὶ ἀπαυδήσας ἤδη τῶν πολλῶν πόνων, ὑφορώμενος δὲ μή τι τῇ κατ' ἐμὲ ταύτῃ ἀσθενείᾳ τῶν πρὸς ὁδηγίαν καὶ φυλακὴν συντεινόντων παρέλθῃ ἐπὶ τῆς ποιμνῆς παροραθὲν, δέον ἔκριναι, γνώμῃ αὐθαιρέτῳ, παραιτήσιν ποιήσασθαι τῆς ἐπαρχίας ἑμαυτοῦ, καὶ τοῦ θρόνου, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης. Καὶ δὴ παραιτοῦμαι ἐκὼν ὑπ' ἀσθενείας γήρους τὴν ἑμαυτοῦ ἐπαρχίαν τῇ κοινῇ μητρὶ τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ δέομαι πρῶτον, ἵνα μου τῆς ἀσθενείας συγγυνοίῃ μιμησχομένη τῆς ἄκρας μου ὑποταγῆς καὶ ἐν πᾶσιν εὐπειθείας καὶ προθυμίας· καὶ τῆς διηνεκοῦς ἀγάπης καὶ μητρῶς στοργῆς μηδέποτε· ἐμὲ ἀποστερήσῃ. Ἰδίως δὲ τοῦ παναγιωτάτου μου δεσπότη καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, καὶ τῶν ἀγαπητῶν μοι συναδελφῶν ἀγίων ἀρχιερέων, ἵνα μηδέποτε τῆς ἀδελφικῆς διαθέσεως καὶ ζῶντα καὶ θα-

νόντα χωρίσωσι· δεύτερον δὲ παρακαλῶ αὐτοὺς θερμῶς, ἀναλαβόντες ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ τὴν δικαίαν φροντίδα καὶ μέριμναν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, νομίμως καὶ κανονικῶς ἐκλέξωσι καὶ ψηφίσωσι τὸν μᾶλλον ἄξιον καὶ ἱκανὸν εἰς ἐπίσκεψιν καὶ προστασίαν, καὶ διεξαγωγὴν τῆς παμαντορίας ταύτης [εἰς τε τὴν] διαδοχὴν πιστοῦ λόγου, καὶ πάντα πᾶσιν ἐσόμενον, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν πάντων· ὃν δ' ἂν νομίμως καὶ κανονικῶς ἐκλέξωνται καὶ ἐπιψηφίσωσι ποιμενάρχην καὶ ἀρχιερέα ταύτης τῆς ἐπαρχίας, τοῦτον κἀγὼ συμφώνως τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ πνεύματι, συμψηφίζομαι καὶ ἀποδέχομαι· γνωρίζω διάδοχον νόμιμον. Ὑπὲρ ταύτης οὖν τῆς οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως τῆς ἐπαρχίας ἑμαυτοῦ καὶ τοῦ θρόνου, δέδωκα καὶ τὸ παρὸν ἔγγραφον εἰς ἔνδειξιν.

,αψυδ',

† ὁ πρῶτον Ἡρακλείας Μεθόδιος βεβαίωσι :

Τὸ λεκτικὸν τοῦ γράμματος ἀποδεικνύει τὸν Μεθόδιον ὄντα κληρικὸν πεπαιδευμένον· ἀλλὰ καὶ τὸ προαπαιτῶν τῆς ἐκλογῆς (ὑπόμνημα ψήφων κανονικῶν) χαρακτηρίζει αὐτὸν «λογιώτατον». Ὁ λογιώτατος Ἡρακλείας καὶ Ῥαιδεστοῦ ἐδείχθη καὶ τῶν γραμμάτων προστατής, τοῦλάχιστον ὅσον εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἡρακλείας ἀφορᾷ, καθὼς πιστὸν ποιοῦσι δύο γράμματα Ῥαιδεστηνῶν ἐλλήνων ἀπὸ 8 ὁκτωβρίου 1790 πρὸς τὸν Μεθόδιον, ἐπειδὴ πρὸς μελέτην τῶν μαθητῶν τῆς ἐλληνικῆς ἐκεῖσε σχολῆς ἀπέστειλε δῶρον 33 τόμους συγγραφέων ἐλλήνων, ὧν μεταξὺ καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐκ τοῦ γράμματος τῶν προκρίτων καὶ ἐκ τῆς ἀναφορᾶς τῶν μαθητῶν ἐλπίζόντων 'ν' ἀποστείλῃ καὶ ἄλλα βιβλία, μανθάνομεν ὅτι «ὡς πνευματικὸς πατήρ καὶ ἀρχιερεὺς χριστομίμητος, οὐ μόνον λόγῳ ἀποπτάσας τὰς Μούσας εἰς τὴν δυστυχῇ ἡμῶν πατρίδα διὰ φιλομούσων αὐθις καὶ φιλοπόνων καθηγητῶν ἀνεκαλέσατο, . . . δόξαν ἀναπέμπομεν Θεῷ, ὃς ἡξίωσεν ἡμᾶς ἐπὶ τῶν τῆς ὑμετέρας πανιερότητος χρόνων γενέσθαι, καὶ ἀκοῦσαι μαθημάτων ἐλληνικῶν, ὧν οἱ πρὸ ἡμῶν ἐπεθύμησαν ἰδεῖν κόσμον τῆς πατρίδος καὶ στολισμὸν, ὃν οὐδ' ὅναρ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐφαντάσθησαν». Τὰ δύο γράμματα ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ματθαίου Παρανίκα ἐν τῷ «Νεολόγῳ» Κπόλεως τῆς 21 ὁκτωβρίου (2 νοεμβρίου 1874), δηλοῦσι δ' ὅτι διδασκάλους τῶν ἐλληνικῶν ἐκάλεσεν εἰς Ῥαιδεστὸν ὁ Μεθόδιος, ἐπανάγων εἰς τὸ εἶναι τὴν ληθαργήσαν μαθήσιν τῶν ἐλλήνων· διότι κοινὰ μὲν σχολεῖα καὶ γραμματοδιδασκάλους εἶχεν ἡ Ῥαιδεστός, ὡς εἶχε πᾶν «εὐ ναιόμενον πτολίεθρον» ἐλληνικόν· ὁ Μεθόδιος ὁμῶς καθί-

δρυνσε σχολεῖον ἑλληνικὸν μετὰ δύο, ὡς φαίνεται, διδασκάλων, καίτοι, καθὼς εἰκάζω, εἶχεν ἡ ἑλληνικὴ κοινότης τῆς 'Ραιδεστοῦ κατ' ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος σχολὴν ἑλληνικῶν μαθημάτων, διότι Δοσίθεος ὁ 'Ιεροσολύμων ἀποκηρύττει τοὺς «διαβόλους» διδασκάλους τοὺς ἐν μέσῳ τῆς κοινότητος ἐνσφηνωθέντας· διδάσκαλοι δὲ τῶν κοινῶν γραμμάτων ἦσαν βεβαίως ἀνίκανοι 'να συλλάβωσιν εἰς τὴν φτωχὴν αὐτῶν διάνοιαν ἰδέας διαβόλων, τὰς θεωρίας δῆλα δὴ τῶν ἀκολουθούντων τὰ συστήματα Λεῖβνητίου καὶ Μαλεβραχίου.

Εἰς τὸν ΚΖ' τόμον (τοῦ 1907) τῆς «'Εκκλησ. 'Αληθείας» ἐξέδωκά τινας εἰδήσεις περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐν 'Ραιδεστῷ κοινότητος, ἐκεῖ δὲ παρέμπω τὸν περιεργὸν ἀναγνώστην, ὅστις θὰ ἴδῃ καὶ σημειώσιν τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Ὁαιδεστηνῆς σχολῆς χειρογράφων μετὰ τὸ μέσον τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος· ἀλλ' ὁ Μεθόδιος ἀνεσυνέστησε τὴν ἑλληνικὴν τῆς 'Ραιδεστοῦ σχολὴν, ἀτυχίας ὑποστᾶσαν εἰς τὸν μακρὸν βίον αὐτῆς. Ἡνόησε τὸν διδάσκαλον (μέχρι τοῦ 1780) τῆς ἑλληνικῆς ἐν Λέρῳ σχολῆς Δανιὴλ τὸν πάτριον, τὸν ἀπὸ μαΐου 1784 Σεβαστείας ἐπίσκοπον (ἐπ' ὀνόματι ψιλῷ), μητροπολίτην δὲ Βιζύης τῷ 1793 γενόμενον, καὶ θανόντα τῷ 1813 ἢ 1812. 'Εν χειρογράφῳ τῆς ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκης ΥΖ' εὐρεθῆαι τις ἐπιστολὴ τῶν λερίων, εὐχαριστούντων τῷ Μεθωδίῳ ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς ἑλληνικῆς ἐν Λέρῳ σχολῆς· ἐπειδὴ δ' αὕτη ἦν ἡδὴ ἀνεστημένη τῷ 1726, ὁ Μεθόδιος ἐβοήθησεν αὐτῇ χρηματικῶς, ὡς ὑποθέτω πρὸ τοῦ Δανιὴλ δ' ἐδίδαξαν ὁ ἐκ Λέρου Νικήτας Πέτρου, καὶ τὶς Σπαντωνῆς, κληροδοτήσαντες ἔντυπά τινα καὶ χειρογράφα τῇ βιβλιοθήκῃ τῇ ἐν Κάστρῳ (Λέρου). Μετὰ τὸν Δανιὴλ ἐδίδαξε τὰ κοινὰ γράμματα Γαβριὴλ μοναχὸς ὁ Καρνίτης, ἐβδομήκοντα σχεδὸν ἔτη, μέχρι μέσων τοῦ ΙΘ' αἰῶνος· ἀπέθανεν ὁ Γαβριὴλ ὑπερεκατοντούτης.

Τὸ παράδειγμα τῆς φιλομουσίας τοῦ Μεθωδίου, καθόσον ἡμῖν γνωστὸν, ἐμιμήθησαν ὁ ὑπὸ τὴν Ἑράκλειαν τελῶν ἐπίσκοπος Τυρολλόης Πορφύριος, ἰδρύσας ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Σάμῳ τὴν Πορφυριάδα σχολὴν, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μελέπιος ἐπίσκοπος Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως, ἐξασφαλίσας τὴν ὑπαρξίν τῆς ἐν Μυριοφύτῳ ἑλληνικῆς σχολῆς, διότι «πρωτον φυτουργόν» αὐτῆς ἐκάλει τὸν διδάσκαλον Ματθαῖον τὸν ἐκ Γανοχώρων ὁ παλαιὸς τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης κώδηξ.

Ὑπὸ προστάτην τὸν Μεθόδιον ἀνεδείχθησαν ἄξιοι μνείας κληρικοὶ, γεννηθέντες ἐν Λέρῳ

1) **Γεράσιμος ἐπίσκοπος Μετρώων καὶ 'Αθύρων**, ἡ 'Αθύρα, φαινόμενος ὡς τοιοῦτος τῷ 1763 μέχρις ἰουνίου 1783, ὅτε ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν (ἐν Κπόλει) συνόδου ἐξελέγη πατριάρχης 'Αλεξανδρείας· ἀπεβίωσεν ἐν Αἰγύπτῳ τῇ 1, ἢ 2 αὐγούστου 1788. 'Ανῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν Κακλικᾶ, καὶ οὐχὶ Κανελικοῦ, ὡς ἔγραψεν Οἰκονομόπουλος εἰς τὰ «Λερισκά» αὐτοῦ·

ἦν λόγιος ἀνὴρ. Ἔργα τινὰ αὐτοῦ ἐξέδωκα ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» καὶ ἐν «Ἀρχεῖφ Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας» ἄξια ἀναγνώσεως·

2) **Μελέτιος ἐπίσκοπος Μυριοφύτου**, κατόπι μητροπολίτης Ἡρακλείας·

3) **Ἰγνατίος μητροπολίτης Ἱμβρου**, ἀπὸ τοῦ 1783 ἕως ἰανουαρίου 1793, ὅτε ἀπέθανεν. Ἦν ἀνὴρ σεβαστὸς χριστιανοῖς καὶ τούρκοις· εἰς τὴν ἐπισκοπικὴν οἰκίαν ἐν Ἱμβρῳ προσέθηκε μίαν αἵθουσαν, ἣτις ἕως τοῦ 1846 διεφύλαξε τὸ ὄνομα, αὐτῆς «ὄντὰς τοῦ Ἰγνατίου» καλούμενος, ὥς μαρτυρεῖ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανὸς ὁ ἱμβριος εἰς τὸ Ἱστορικὸν ὑπόμνημα περὶ τῆς Ἱμβρου.

Εἶχον ὁ Μεθόδιος ἀδελφὸν Γιμάρη Ταφραλὴν, ἔχοντα τὸ ὀφρικότον παχαρνίκου (ἄρχοντος), ἀποθανόντα καὶ ταφέντα ἐν Ῥαιδεσιῶ. Ἐγραψεν ἐπ' αὐτῷ ἐπιγράμματα ἐπιτάφια λόγιός τις, ἵσως ὁ Γουλιανὸς Κωνσταντῖνος ὁ ποστέλνικος τῆς ἡγεμονίας Μολδαβίας, ἀποδεικνύμενος ὀλίγης παιδείας μέτοχος. Ἐκ τῶν ἐπιγραμμάτων δυνάτον 'ν' ἀναγνωσθῶσιν ἄνευ δυσφορίας τὰ δύο ταῦτα, ὧν τὸ πρῶτον δῆθεν ἱαμβικόν, τὸ δεύτερον οἶονεὶ ἡρωελεγεῖον, ἡμιμαθοῦς τυχόντα ποτε ἐκδότου

Ἐνθάδ' ἀφῆκε χοῦν Γιμάρης Ταφραλῆς
εὐβουλος, ἔμφορον, εὐσεβεστάτος ἄρχων·
αὐτὸς ἄπεισι παιδὸς εἰς Θεὸν μέγαν
εἰπὼν λυπεῖσθαι μηδαμῶς τοῖς φυλάτοις,
μάλιστ' ἀδελφῷ τῷ σεπτῷ Ἡρακλείας.

Ἄλλ' ὅθ' ἴς αὐτὸν καὶ θανόντα οὐ ποθεῖ;
Ἐνθάδε γῇ τὸν χοῦν, τὸ δὲ πνεῦμα Θεῷ ἀπέδωκε
πάντα βίον θέμενος εὐσεβεῖς μελέτην.
Γιμάρις Ταφραλῆς, * παχαρνίκος εἶποτε (;) ἄρχων
πᾶσι λιπὼν μνήμην καὶ πόθον ἐξ ἀγάπης.

§

Περὶ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Μεθοδίου ἔλεγεν ὁ μετ' αὐτὸν Μελέτιος Ἡρακλείας ὅτι, τρία ἢ τέσσαρα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, συμβάντα χρόνον βραχὺν μετὰ τὴν παραίτησιν, ἦλθον εἰς τὸν τάφον, ἢ πρὸς ἀνακομιδὴν τῶν ὀστέων, ἢ δι' ἄλλον τινὰ λόγον. Ἀνασκάψαντες δὲ καὶ συλλέξαντες τὰ ὀστᾶ, εὗρον ἐντὸς τοῦ κρανίου σφαῖραν μικράν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐξήγει τὴν προέλευσιν αὐτῆς· ἔθραυσαν τὴν σφαῖραν, καὶ εἶδον ὅτι ἦτο ταμβάκος (κόνης νικοτιανῆς) σωρευθεῖς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ καὶ σχηματίσας εἶδος αὐγοῦ. Ἐβεβαίουν δ' οἱ μαθόντες τοῦτο (1798 ἢ 99) ὅτι εἰς κατάχρησιν φοβεράν τοῦ ταμβάκου κατήντησεν, ἔνεκα κεφαλαλγίας.

* τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ μᾶλλον Ταφραλῆς Γιμάρης

§

Μελέτιος Ἡρακλείας ἀνέλαβε τὴν διακυβέρνησιν τῆς ἐπαρχίας ταύτης κατὰ Σεπτέμβριον 1794, καθὼς ἐσημείωσεν εἰς πινακίδιον βιβλίου τινὸς παλαιοῦ Ἰγνάτιος ἀνεμνὸς τοῦ Μεθοδίου «ρηγυδ', Σεπτεμβρίου τόσαις, ἔκαμεν παραίτησιν ὁ θεῖός μοι ἅγιος Ἡρακλείας κὺρ Μεθόδιος (ὃν ὁ Θεὸς πολυετῇ αὐτὸν) εἰς τὸν ἐξάδελφόν μοι κὺρ Μελέτιον τὸν θρόνον τῆς Ἡρακλείας, καὶ ὁ ἅγιος θεὸς νὰ τὸν ἔχῃ ὑγιῇ, μακρόβιον, πολυχρόνιον, εἰς ἔτη πολλὰ εἰς τὸν θρόνον αὐτὸν, καὶ νὰ φανῇ εὐάρεστος, ἅγιος, τίμιος, μεγαλοπρεπής, καθὼς τὸν φανερώνει ὁ χαρακτήρ του.—Ὁ γράψας ἐξάδελφός του Ἰγνάτιος ἀρχιδιάκονος τοῦ ἁγίου Ῥόδου, καὶ ὑποψήφιος τῆς Λέρου—καὶ λέριος».

Ἄγνωστοι αἱ θυσίαι, εἰς αἷς ὑπεβλήθη ὁ Μελέτιος χάριν προβιβασμοῦ αὐτοῦ, οὐδὲ ἤρκει ἡ τιμὴ, ἥς ὁ παραιτούμενος ἀπήλανε παρὰ λαϊκοῖς προκρίτοις. Σέργιος ὁ Μακραῖος περὶ τῆς παραίτησεως τοῦ Γερασίου καὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ Ἡρακλείας Μεθοδίου γράφων, βεβαίῳ ὅτι ἔσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ βαρυτίμου γέροντος, δηλὰ δὴ τοῦ Γερασίου, καὶ μετετέθη ὁ Μεθόδιος, διότι πολλὰ ὑπῆρχον ἀξιώσεις· ἀλλ' ὁ ἀμετροεπὴς Κομνηνὸς ἀφηγεῖται τὰ ἐν τοῖς παρασκηνοῖς παρασκευασθέντα, γινώσκοντες λεπτομερῶς εἰς αὐτόν· «Ταῦτα μαθόντες οἱ συγγενεῖς τοῦ Ἡρακλείας Γερασίου διορθώνουσι τὴν γνώμην τοῦ πατριάρχου, δίδοντές τον 2000 φλωρία, καὶ πληρώνουν καὶ τῷ Ἀλῇ τὰς 6000 φλωρία, καὶ γίνεται Ἡρακλείας κατὰ μῆνα αὐγούστον (1760) ὁ Μετρὼν Μεθόδιος, ὁ καὶ ἀνεμνὸς τοῦ Γερασίου».

Ὁ περίεργος ἀναγνώστης μανθάνει μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἐμετρήθησαν 4000 ἀγγλικῶν χρυσῶν λιρῶν ὑπὲρ τῆς τοῦ Μεθοδίου μεταθέσεως, ἐκτὸς τῶν ποικίλων δώρων καὶ χορηγημάτων εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς τῆς συνόδου, εἰς τοὺς τοῦ Πατριαρχείου ὑπαλλήλους, καὶ λαϊκοὺς τινας προκρίτους. Εἰς τόσον ποσὸν ἀνῆλθον βεβαίως καὶ τὰ δαπανήματα, εἰς ὅσα, κατὰ τὸ τότε ἱεροκοσμικὸν καθεστῶς, ὑπεβλήθη καὶ ὁ Μελέτιος.

Τὰ κυριώτερα τῶν ὑπ' αὐτοῦ διαπραχθέντων ἐκτίθησιν ἡ ἀναφορὰ τῶν ἡρακλειωτῶν τῷ 1870· «Ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος οὐχὶ μόνον τοὺς αὐτοὺς ἐξηκολούθησε εἰς τὴν ἐπαρχίαν τρόπους τῶν αἰοιδίμων συγγενικῶν προκατόχων, ἀλώβητα διατηρήσας ὅσα ἐκεῖνοι ἐδημιούργησαν καὶ ἐσύστησαν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ ἐπεξέτεινε τὸν ζῆλον καὶ τὴν φιλοτιμίαν του πρὸς ἐπαύξησιν τῶν πρὸς τοὺς χριστιανούς του εὐεργετημάτων καὶ κατ' ἐξαίρεσιν εἰς τὴν ταπεινὴν πατρίδα μας, ἀπαλλάξας τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανούς ἀπὸ τῶν διαφόροις ἀδικήμασι καταπιεζόντων αὐτοὺς τυραννίσκων, διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ χριστιανικοῦ τῆς Ἡρακλείας μερᾶ. . . . καὶ τῆς ἐξαγορᾶς τῆς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ τοιφλικίου καντάρ-ἔμινι ἐπωνυμιουμένου παρὰ τοῦ τοῖς χριστιανοῖς ἐπιβλαβεστάτου Χαμαδζῆ

Μεχμέτη διὰ τοῦ τῆς ἡμέρας ἰσχυροῦ ὁμοεθνοῦς μας Φώτη κάλφα, οὗ εἰς ὄνομα ἐξεδόθησαν καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ χοδζέτια (σώζονται καὶ ταῦτα), καὶ καταδιώξας αὐτὸν μέχρις ὑπερορίας, καὶ λυτρώσας οὕτω τοὺς χριστιανούς ἐκ τῆς καταδυναστείας αὐτοῦ τε καὶ τῶν λοιπῶν, οἵτινες τότε μόνον ἐγνώρισαν ὅτι εἶναι ῥαγιάδες προσκυνημένοι τῆς βασιλείας, οὐχὶ δὲ εἴλωτες, θῆτες καὶ δοῦλοι τοῦ τυχόντος ὀθωμανοῦ, ὥς τοὺς μετήρχοντο πρότερον, καὶ εὖρον ἄνεσιν τινα καὶ ἀνάπαυσιν ἀνθρωπίνην, τῆς ὁποίας ἐν ἀγνοίᾳ διετέλουν τότε.

Τὴν ἐν **Ἡρακλείᾳ** παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Γερασίου ἀνεγερθεῖσαν μητρόπολιν ἐπισκευάσας ἐπεξέτεινε, καὶ ἐπρόσθεσεν εἰς αὐτὴν τὰς πρὸς ἀνατολὰς ἀνωγείους οἰκοδομὰς καὶ λοιπά. Τὴν ἐν **Ραιδεσιῶ** μητρόπολιν παλαιωθείσαν ἐκ τῆς πολυκαιρίας καὶ οἶονεὶ ἐτοιμόρροπον καταστῆσας, ἐπεσκεύασεν εἰς βαθμὸν σχεδὸν ἀνακαινίσεως, ὥστε οἱ κατὰ πρῶτον βλέποντες αὐτήν (ἐπιζῶσι πολλοὶ σήμερον τοιοῦτοι, ἐν οἷς καὶ ὁ πολυτάλαντος ἡμῶν μητροπολίτης κύριος Πανάρετος) ὡς νεόδμητον ὑπελάμβανον.

Εἰς δὲ **Κεσσάνην**, τοιαυτὴν μὴ ὑπάρχουσαν πρότερον, νεόδμητον ἔκτισε μητρόπολιν * ἐντὸς τοῦ τῆς ἐκκλησίας περιβόλου, νεοδμήτου καὶ ταύτης διὰ τῆς φροντίδος, ἐπιμελείας καὶ προστασίας του. Ὅσας δὲ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ εἰς τὴν τῆς Ἡρακλείας ἐπαρχίαν νέας ἐκ βάρθρων ἐκκλησίας, ἕως αὐτὰ τολμῶμεν εἰπεῖν τζιφτλίκια, τῇ μεσιτείᾳ καὶ προστασίᾳ του ἀνήγειρεν (ὃ θέλων δύναται νὰ πληροφορηθῇ ἰδίους ὀφθαλμοῖς) καὶ παλαιὰς ἐπεσκεύασεν οὐδ' ἐπαριθμῆσαι δυνάμεθα.

Εἰς **Μυριόφυτον**, τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐπαρχίαν, σχολὴν ἐσύστησεν ἑλληνικὴν, προκίχας αὐτὴν καὶ με γρόσια τοῦ τότε καιροῦ 25000, με καθηγητὴν τὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον Ματθαῖον τὸν ἐκ Γανοχώρων τὸν παλαιόν. Ὅσαυτῳ καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐν **Ραιδεσιῶ** σχολὴν ἀφιέρωσε 17500 γρόσια. Καὶ ποῦ νὰ ἐνθυμηθῶμεν καὶ νὰ ἐπαριθμήσωμεν τὰ ὅσα ἔπραξεν ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος ὄντως διάδοχος τῶν ἀποστόλων Ἀνδρέου καὶ Ἀπελλοῦς (ἀπὸ τότε ἔμειναν καὶ οἱ λοκμάδες ὡς ἔθιμον τῆς πατρίδος του Λέρου) κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχιερωσύνης του εἰς τὴν ἀπέραντον ταύτην ἐπαρχίαν πολλὰ καὶ καλὰ;».

Καὶ ταῦτα μὲν ὑπὸ τῶν τῆς Ἡρακλείας ἐλλήνων μαρτυρούμενά εἰσιν ἀρκετά. Λαμπρὸν δ' ὑπὲρ τοῦ Μελετίου λόγον ἀλλὰ βραχὺν ποιεῖται ὁ θαυμασίος ἐπὶ φιλογενεῖᾳ πρώην Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιος ἐν τῇ εἰς Πίζαν ἐκδοθείσῃ (τῷ 1815) Ἀπολογία Ἱστορικῇ καὶ Κριτικῇ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ Κυρίλλου Κ. (ψευδώνυμον). «Ὁ ἅγιος Ἡρακλείας κύριος Μελέτιος, μ' ὅλον ὅτι τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐπαρχίας

*) ἡ λέξις μητρόπολις δηλοῖ τὴν μητροπολιτικὴν οἰκίαν.

του εἶναι μικρά*, ἀφοῦ ἐκεῖνη ἡ περιοχὴ ἐδοκίμασεν ἄπειρα κακὰ ἀπὸ τοῦ ἀποστάτας, τρέφει μὲ ἔξοδά του εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως πέντε μαθητὰς, ἐξ ὧν εἷς, ἐλθὼν ἤδη εἰς Βιένναν προσκαλεσμένος ἱεροδιάκονος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν γραικῶν, κηρύττει τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ σεβασμίου ἱεράρχου, ἀρετὴν, ἣτις ἤθελε βέβαια ἀγνοεῖσθαι ἂν ἡ περίστασις δὲν ἔφερεν εἰς Βιένναν τὸν νέον τοῦτον ἐκκλησιαστικόν» (σελ. 74). Ὁ νέος ἐκκλησιαστικὸς δίκαιον πλέκει εἰς τὸν Μελέτιον ἔπαινον ἐν τῷ τριτόμῳ αὐτοῦ βιβλίῳ «Ἱστορίᾳ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, εἰς χρῆσιν τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας, μεταφροσθεῖσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ εἰς τὴν ἡμετέραν καθομιλουμένην γλῶσσαν παρὰ Γρηγορίου Καλαγάνη, ἱεροδιακόνου, τοῦ ἐκ τῆς Ἀγιάσου τῆς Μιτυλήνης. Ἐν Βιέννῃ, ἐκ τῆς τυπογραφίας Δ. Λαβιδόβικη 1819—1821». Ἐν ἀρχῇ τῆς εἰς τὸν Μελέτιον ἀφιερώσεως τοῦ βιβλίου γράφει ὁ Καλαγάνης· «καὶ γένους λαμπρότης, καὶ δυνατῶν φιλίας, καὶ ἀξιώματος ὕψος, καὶ νοὸς εὐστοχον, καὶ φρονήσεως περιουσία, καὶ εὐσεβείας ἀκρότης κατακοσμοῦσι τὴν σεβαστὴν τῷ ὄντι καὶ δεσποτικῇ αὐτῆς κορυφῇ» βραβεῖα τῆς ἀρετῆς· αὐτῆς οὐ μόνον οὐκ ἐγκαταφρόνητα, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ καὶ ἐγκωμίων ἄξια».

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσα καὶ δίκαια δυσκόλως δ' ἴσως ἠδύνατο 'ν' ἀποδεχθῇ τις τὰς εἰς τὰ σχολεῖα Ῥαιδεστοῦ καὶ Μυριοφύτου δωρεάς, ἀνερχομένας εἰς 75000 σχεδὸν χρυσῶν φράγκων τῆς σήμερον κατὰ τὴν τότε τοῦ τουρκικοῦ γροσίου πρὸς τὸ χρυσοῦν φράγκον ἀναλογίαν. Μυθολόγημα δὲ φρονῶ καὶ τὸ παρὰ Στεφάνῳ Καραθεοδωρῇ σωθὲν ἐν τῷ ἡμερολογίῳ αὐτοῦ περὶ Μεθοδίου Ἡρακλείας· «Ἐμαθον ἀπὸ τὸν Ἰγνάτιον *) ὅτι γράφων Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ὡς κολυβάς ἀπολογίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις εἶχεν ἐξωκκλησιάσει ὅλους τοῦ κόμματος, συλλογιζόμενος λογικῶς, ἐπέφερε συχνάκις τὸ *ἀλλὰ μὴν ἄρα*., ὁ τότε Ἡρακλείας Μεθόδιος μὴ σκαμπάζων καθόλου ἀπὸ γράμματα κοινὰ, πολλῶ μᾶλλον ἀπὸ λογικὴν, ἐκλαμβάνων δὲ τὸ *ἀλλὰ μὴν, ἄρα*, ὡς μίαν λέξιν ὑπερκοριστικὴν (αὐξητικὴν), ὡς τὸ χουλιάρια κτλ. *Τί ἀλλαμηνάρες φλυαρεῖ αὐτός;* εἶπεν εἰς τὴν σύνοδον». Ἐκ παραδόσεως ἔχομεν ὅτι, καὶ Μεθόδιος καὶ Μελέτιος ἦσαν λόγιμοι κληρικοί· μὴ ἀνεχόμενοι δὲ τὰς ἐπαναλήψεις συνδέσμων καὶ συλλογιστικῶν ἐπιφωνημάτων κατεσκεύασαν τὴν ἀλλαμηνάραν, ἐμπαίζουσαν τὴν ὑπερκορῇ ἐπανάληψιν.

Μιμηθεὶς τὸν ἀείμνηστον αὐτοῦ θεῖον ὁ Μελέτιος, μετὰ τοὺς θλιβεροὺς διὰ τοὺς προκρίτους τοῦ ἔθνους μῆνας, κυρίως ἀπρίλιον, μαῖον καὶ ἰούνιον, ἔκρινε καλὸν καὶ ἐπωφελὲς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἡρακλείας, ἦν πνευ-

*) ἀστεῖξεσθε;

(* τὸν πρώην Οὐγγροβλαχίας

ματικῶς ἐκυβέρνησεν ἕτη εἴκοσι καὶ ἑπτὰ, 'να ὑποβάλλῃ παραίτησιν, διασωθεῖσαν ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς κώδεξι, ταύτην

«† Ἡ ταπεινότης ἡ ἐμὴ διὰ τῆς παρούσης οἰκειοθελοῦς αὐτῆς παραιτήσεως, δηλοποιεῖ ὅτι, γήρατι λιπαρῶ ἐληλακυῖα καὶ ἀσθενείαις σωματικαῖς προςπαλαίουσα, ἔγνω ποιήσασθαι τὴν παροῦσαν αὐτῆς αὐτοθέλητον παραίτησιν πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα, τροφὸν, καὶ εὐεργέτιδα αὐτῆς ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν. Αὕτῃ δὲ ἡ προνοητικὴ τῶν ἀπάντων φιλόστοργος μητέρα ἀποκαταστησάτω εἰς τὸν θρόνον τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὃν ἂν ἐγκρίνῃ ἄξιον, καὶ ἱκανὸν εἰς τὸ ποιμᾶναι τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτων ἀσφάλειαν καὶ παρράστασιν διηνεκῇ ἐγένετο καὶ ἡ παρούσα αὐτῆς οἰκειοθελὴς ἐνυπόγραφος καὶ ἐνσφράγιστος παραίτησις, καὶ ἐδόθη εἰς χεῖρας τοῦ παναγιωτάτου δεσπότη καὶ τῶν λοιπῶν γερόντων καὶ ἀγίων ἀρχιερέων.

ἡ κα'. Σεπτεμβρίου ιδ'

† ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος βεβαιοῦ»

§

Ἀκριβέστατα γινώσκουμεν ὅτι προστάτης ὁ Μελέτιος ἐγένετο πολλῶν κληρικῶν, προαχθέντων εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν βαθμὸν, ὧν ἐγεννήθησαν ἐν Λέρῳ μὲν

1) Ἰγνάτιος ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ, ὁ ἀπὸ τοῦ 1794 ἐλλοχῶν τὴν ἐπισκοπὴν Λέρου, χειροτονιθεὶς ἐπίσκοπος τῆς πατρίδος αὐτοῦ κατὰ ἰανουάριον Ἰωσφ ἢ φεβρουάριον τοῦ 1800, καὶ ἀποθανὼν κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1820.

2) **Μελέτιος ἐπίσκοπος Μετρώων**, ὁ καὶ συγγενὴς αὐτοῦ, ἀφείς τὴν διακυβέρνησιν τῆς ἐπισκοπῆς καὶ δοὺς παραίτησιν τῇ 4 ἰουνίου 1822, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα. Ἐκεῖ μένων ἀπέθανεν ὡς ἐπίσκοπος Ἀχαΐας, δηλὰ δὴ Πατρῶν, τῷ 1842.

3) **Ἰγνάτιος** ὁ πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ 1821 μητροπολίτης Ἡρακλείας.

4) **Μακάριος** πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ, χειροτονιθεὶς τῷ 1806 μητροπολίτης Τορνόβου, τῷ 1817 μετατεθεὶς εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας, καὶ τῷ 1821 εἰς τὴν τῆς Ἐφέσου, διάδοχος τοῦ ἀπαγχονισθέντος Διονυσίου Καλλιάρχου. Κατ' οὐδὲν ὅμοιος πρὸς τὸν προστάτην ἐγένετο ὁ Μακάριος,